

SAPERE AUDE

Vilniaus Gedimino technikos universiteto žurnalas

SA

SA

Redakatoriaus žodis

Mūsų universitetas kiekvienais metais skaičiuoja, kiek ir kokių absolventų išleido, kiek parengė mokslininkų, kokia jų mokslinė produkcija. Tai – būtinoji statistika, atspindinti mūsų universiteto „veidą“ kitų Lietuvos ir užsienio aukštųjų mokyklų kontekste.

Tačiau po šia laimėjimų ir gerų studijų ir mokslo rezultatų statistika slepiasi vertingiausia, ką mes turime, – mūsų universiteto žmonės, gyvasis VGTU „aukso fondas“: asmenybės, eruditai, talentingi ir produktyvūs mokslininkai, išradingi dėstytojai, savo darbštumu ir patriotiškumu mūsų universitetą kūrusi vyresnioji ir jau sėkmingai mokslo laurus skinanti jaunesnioji mokslininkų karta, gabių ir aktyvių studentų generacijos. Mūsų aukštosios mokyklos vardą garsina absolventai, savo *Alma Mater* įgiję profesinių žinių ir įgūdžių, rezultatyviai dirbantys įvairiausiose šalies ūkio šakose. Jų per 54-erius mokyklos gyvavimo metus į gyvenimą išleidome per 55 tūkstančius.

Universiteto herbe užrašyta „Sapere aude“ – „Siek išminties“. Tai labai prasmingi žodžiai: žmogus bus išmintingas, jei sieks žinių ir gilins jas, nepaisant nepertraukiamai bėgančio laiko, nepalankių gyvenimo sąlygų bei nuolat besikeičiančių vertybių. Tokių išminties siekiančių žmonių mūsų universitete yra labai daug ir, tikiu, jie turi labai daug ką pasakyti. Neveltui sakoma, kad nepakalbėti su išmintingu žmogumi yra tas pats, kaip jį prarasti. Todėl šio naujojo žurnalo tikslas ir yra pakalbinti mūsų universiteto žmones, atidžiau pažvelgti į jų gyvenimus ir į ne vienerius metus kauptą profesinę bei bendražmogišką išmintį.

VGTU rektorius
prof. habil. dr. Romualdas Ginevičius

SAPERĖ AUDE

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

VGTU žurnalas „Sapere aude“
Nr. 1/2010 (1)
ISSN 2029-4999

Vyriausiasis redaktorius
prof. habil. dr. **Romualdas Ginevičius**

Redakatoriaus pavaduotojai
prof. habil. dr. **Raimundas Kirvaitis**,
prof. habil. dr. **Edmundas Kazimieras Zavadskas**

Redaktoriai
Edita Jučiūtė,
doc. dr. **Arnoldas Šneideris**

Meno redaktorė, maketas
Jolanta Šiugždaitė

Korektorė
Zita Markūnaitė

VGTU žurnalas „Sapere aude“
Redakcija
Vilniaus Gedimino technikos universitetas
Viešosios komunikacijos direkcija
Saulėtekio al. 11
Vilnius 10223
Tel. +370 5 274 50 25
El. paštas vk@vgtu.lt

Spausdino
UAB „Baltijos kopija“
Kareivių 13B,
Vilnius 09109
Tiražas – 250 egz.

SA

Turinys

SKAITYKITE ŠIAME NUMERYJE:

Istorija

SAVARANKIŠKAI MŪSŲ UNIVERSITETO VEIK-
LAI JAU PER KETURIASDESIMT

Mūsų universitetas mini svarbią savo gyvavimo sukaktį.

4

VGTU Garbės daktarai

PROF. H. A. MANG: „TOKIAI MAŽAI ŠALIAI
KAIP LIetuva, INTELIGENTIJOS PROTŲ
JėGA YRA BE GALO SVARBI“

VGTU Garbės daktaras priminė apie tarptautinio mokslininkų bendradarbiavimo būtinybę.

8

VGTU mokslininkai

SIEKiantis IŠLAIKYTI MECHANIKOS MOKS-
LŲ TRADICIJAS LIETUVOJE

Medžiagų atsparumo katedros vedėjas pasakoja apie dalelių mechanikos mokslo galimybes.

12

MANE STEBUNA, KOKS TRAPUS PASAULIS
IR JO GROZIO SAMPRATA

Doc. dr. Andrius Ušinskas pasakoja apie medicininių vaizdų tyrimus.

24

Absolventai

PIRMOSIOS ABSOLVENTŲ LAIDOS
ATSTOVAS: „GYVENIME LABIAUSIAI VERTINU
ŽMOGIŠKUMĄ“

18

Ambasadorius Romanas Podagėlis prisimena studijų laikus 1966-aisiais.

KITOKS VGTU ABSOLVENTŲ ŽVILGSNIS

VGTU absolventės Indrės Kalinauskaitės poezijos dienoraštis iš Olandijos.

46

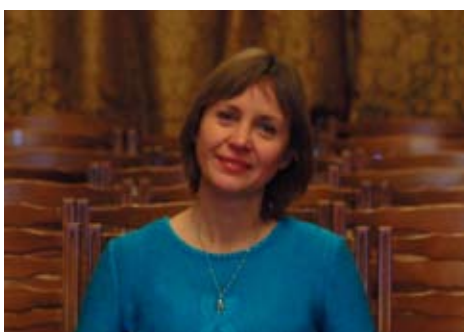
VGTU veidai

URBANISTIKOS PROFESORIAUS DARBAI
SKIRIAMI SKAUSMINGŲ ISGYVENIMŲ TO-
LIAMS

30

Prof. Algis Vyšniūnas jau dvidešimt vasarų vyksta į lietuvių tremties vietas.

NORĖČIAU, KAD GABLIJĘČIAI VISADA IŠ-
LAIKYTŲ TĄ, NORŠ KARTĄ PATIRTĄ, DAR-
NOS SŲ KITAIŠ JAUSMĄ

36

Apie choro „Gabija“ gyvenimą iš vadovės Rasos Viskantaitės lūpų.

Pomėgiai

RIMANTAS MACKEVIČIUS: „JEI JAUČIATE
UGNĮ KRAUJYJE IR DINAMITĄ BATUO-
ŠE“ — EIKITE BĖGIOTI“

42

Doc. dr. Rimantas Mackevičius džiaugiasi savo pomėgiu bėgioti.

SAVARANKIŠKAI MŪSŲ UNIVERSITETO VEIKLAI JAU PER KETURIASDEŠIMT

Praėjusiais metais Vilniaus Gedimino technikos universitetas šventė prasmingą sukaktį – 40 metų, kai 1969 metais Vilniuje įkurta savarankiška aukštoji technikos mokykla – Vilniaus inžinerinis statybos institutas.

Savo kelią mūsų aukštoji mokykla pradėjo 1956 metais, kai Kauno politechnikos instituto Vakariniame fakultete buvo įsteigtas Vilniaus vakarinis skyrius. 1960 metais šis skyrius pertvarkytas į KPI Vilniaus vakarinį fakultetą. Po metų KPI Vilniaus fakultetas tapo Kauno politechnikos instituto Vilniaus filialu su dieniniu ir vakariniu skyriais. Nuo 1956 m. mūsų universiteto diplomus gavo 55 848 absolventai.

Vytautas Plakys

Aukštosios mokyklos kelias prasidėjo nuo pirmųjų 75 pirmojo kurso studentų

1956 metais Vilniuje įsikūręs naujas Inžinerinio mokslo centras savo veiklą pradėjo priimdamas pirmuosius 75 I kurso studentus, vėliau sparčiai augo ir jau 1962 metais į pirmąjį kursą buvo priimta 510 studentų, iš kurių į dieninį skyrių – 245, į vakarinį skyrių – 265. Tų pačių metų spalio 1 d. KPI Vilniaus filiale studijavo 1 734 studentai, iš jų 589 – dieniniame skyriuje ir 1 145 – vakariniame skyriuje.

1962 metais Vilniuje išleista pirmoji inžinierių laida. Vakarinį skyrių baigė 77 specialistai, iš kurių 30 baigė elektros tiekimo pramonės įmonėms specialybę, 26 – mašinų gamybos technologijos specialybę ir 21 – pramoninės ir civilinės statybos specialybę.

Vėlesniais metais ne tik augo priėmimas į pirmąjį kursą, bet keitėsi ir priėmimo struktūra. Vilniaus filiale suiformavusios mechanikos inžinerijos, elektrotechnikos ir radiotechnikos inžinerijos, kelių inžinerijos, statybos inžinerijos, transporto inžinerijos, statybos ekonomikos ir organizavimo ir kitos specialistų rengimo kryptys sudarė reikiamas prielaidas savarankiškai aukštajai technikos mokyklai Vilniuje įkurti.

Savarankiškos aukštosios mokyklos įkūrimo išvakarėse KPI Vilniaus filiale veikė 21 katedra: Prietaisų fakultete – Elektrotechnikos, Elektros įrenginių, Radijo aparatūros technologijos, Elektros ir skaičiavimo technikos, Bendrosios fizikos; Mechaninės technologijos fakultete – Braižybos, Metalų apdirbimo, Mašinų teorijos, Mašinų gamybos automatizavimo, Gamybos ekonomikos; Statybos ekonomikos fakultete – Mechanikos, Statybinių konstrukcijų, Chemijos, Statybos ekonomikos; Miestų statybos fakultete – Matematikos, Miestų statybos, Kelių. Be to, filiale buvo TSKP istorijos, Politinės ekonomijos ir mokslinio komunizmo, Karinio parengimo, Kalbų ir Fizinio lavinimo katedros.

1969-ieji – savarankiškos aukštosios mokyklos – VISI – gimimo metai

1969 metų liepos 31 dieną Kauno politechnikos instituto Vilniaus filialas pertvarkytas į savarankišką aukštąją technikos mokyklą – Vilniaus inžinerinį statybos institutą.

Pirmuoju rektoriumi tapo profesorius Aleksandras Čyras, prorektoriumi mokymo reikalams – docentas Romualdas Jonušas, prorektoriumi mokslo reikalams – docentas

Gediminas Marčiukaitis, prorektoriumi administracijos-ūkio reikalam – inžinierius Jonas Žemkus.

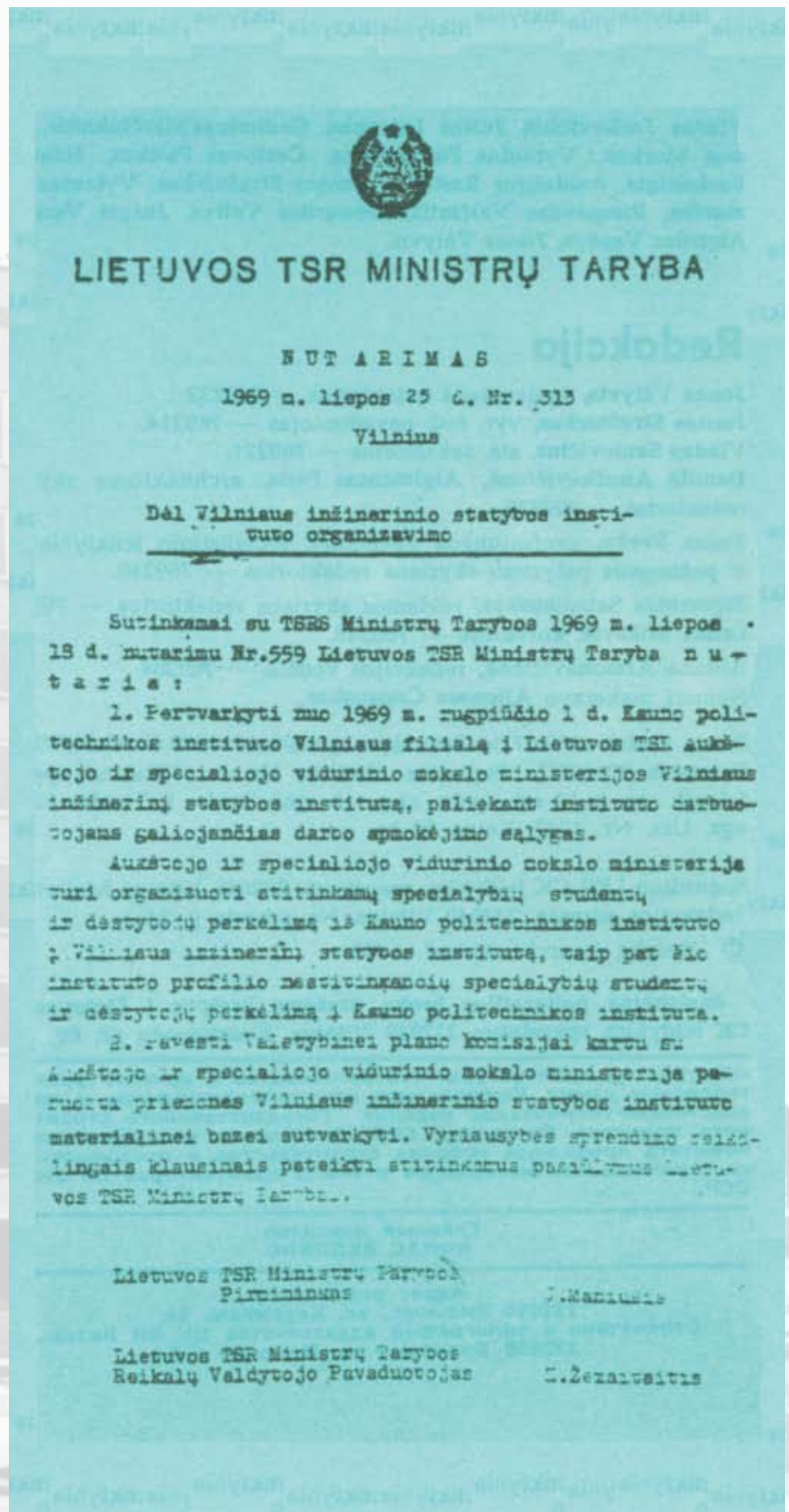
Savarankišką veiklą pradėjusiame institute buvo 4 fakultetai: Statybos ekonomikos, Miestų statybos, Mechaninės technologijos ir Prietaisų gamybos, 28 katedros, per 290 dėstytojų, iš kurių trečdalis turėjo mokslinius laipsnius ir vardus, ir 4 365 studentai, iš kurių 1939 studijavo dieniniame ir 2 426 vakariniame skyriuose.

Statybos ekonomikos fakulteto dekanu tapo docentas Viktoras Krušinskas, šio fakulteto prodekanais – docentas Audronis Kvedaras ir docentas Henrikas Gylys. Fakultete buvo rengiami statybos ekonomikos ir organizavimo bei pramoninės ir civilinės statybos specialybių inžinieriai.

Miestų statybos fakulteto dekanu buvo paskirtas docentas Bronius Sidauga. Fakultete buvo rengiami trijų kryptių specialistai: miestų statybos, automobilių kelių, inžinerinės geodezijos.

Mechaninės technologijos fakulteto dekanu buvo paskirtas docentas Borisas Liaudis, šio fakulteto prodekanais – docentas Kazimieras Markauskas ir vyr. dėstytojas Vaclovas Klimavičius. Šiame fakultete buvo rengiama daugiausiai specialybių – 7, tai: automobilių transporto; automobilių transporto ekonomikos ir organizavimo; statybos ir kelių mašinų bei įrenginių; suvirinimo įrenginių ir technologijos; mašinų gamybos procesų automatizavimo; mašinų gamybos technologijos; mašinų gamybos pramonės ekonomikos ir organizavimo.

Prietaisų gamybos fakulteto dekanu tapo vyr. dėstytojas Česlovas Teišerskas, o prodekanu – vyr. dėstytojas Leonas Janulionis. Fakultete studijavo elektros pavarų ir gamybos įrenginių automatizavi-

mo, radijo aparatūros konstravimo ir gamybos bei garso technikos specialybių studentai.

1971 m. rugsėjo 1 d. VISI įsteigtas Architektūros fakultetas, kuriame buvo keturios katedros. Fakulteto dekanu pareigas laikinai ėjo prof. Jurgis Vanagas, o nuo 1971 m. rugsėjo mėn. – profesorius Antanas Spelskis.

VISI – viena iš populiariausių šalies mokyklų

Vilniaus inžineriniame statybos institute 1975 metais jau studijavo 6 221 studentas. Institutas tapo viena populiariausių aukštųjų mokyklų Lietuvoje. Stojančiųjų skaičius nuolat didėjo, 1975 m. į visų studijų formų pirmąjį kursą buvo priimta 830 stojančiųjų, po penkerių metų, 1980 m. – 1 006 pirmakursiai, o 1985 m. – 1 048.

1976–1984 metai Vilniaus inžinerinio statybos instituto istorijoje – ypatingas laikotarpis, kai bendras studentų skaičius buvo apie 6 700.

1985 m. prasidėjus S. Gorbačiovo „erai“ studijas pradėjo veikti studentų šaukimai į armiją, todėl mažėjo studentų skaičius ir 1985 m. studijavo tik 5 865 studentai. Situacija pasikeitė tik 1990 metais, kai institute studijavo 6 301 studentas.

1989 m. rugsėjo 1 d. Vidaus reikalų ministerijos rūmuose buvo iškilmingai paminėtas VISI dvidešimtmetis. Šis jubiliejus reiškė mūsų aukštosios mokyklos tam tikros epochos pabaigą. 1989 m. VISI aktyviai veikė Lietuvos Persitvarkymo sąjūdžio rėmimo grupė, kurios nariai inicavo naujo VISI statuto parengimą.

1990-ieji – dideli pertvarkų vėjai VISI gyvenime

1990 metai buvo lemiami Vilniaus inžinerinio statybos instituto gyvenime. VISI LPS rėmimo grupei spaudžiant, 1990 m. sausio pabaigoje atsistatydino rektorius VISI įkūrėjas prof. Aleksandras Čyras.

1990 metais, vasario 7 dieną įvyko naujo rektoriaus rinkimai. VISI antruoju rektoriumi buvo išrinktas profesorius Edmundas Kazimieras Zavadskas. Pasikeitė ir prorektorai. Jais tapo: prof. Z. Kamaitis, doc. P. Juškevičius, doc. A. V. Valiulis, inž. J. Grabys.

1990 metais institutas turėjo 6 fakultetus: Architektūros, Miestų statybos, Komunalinio ūkio, Mechaninės technologijos, Statybos bei Inžinerinės ekonomikos.

Prasidėjo studijų reforma bei paties instituto reorganizavimas ir pertvarkymas į universiteto tipo aukštąją mokyklą. Universiteto rektoratas peržiūrėjo rengiamų specialistų studijų kryptis, įvedė naujas studijų programas, prisitaikydamas prie naujų nepriklausomos valstybės ūkio keliamų reikalavimų.

Vilniaus inžineriniam statybos institutui tapus Vilniaus technikos universitetu, nuo 1990 iki 2000 metų kai kurie fakultetai buvo reorganizuoti arba įkurti nauji: Verslo vadybos, Fundamentinių mokslų, Transporto inžinerijos fakultetai, Aviacijos institutas, Tarptautinių studijų centras, o Aplinkos inžinerijos fakultetas sujungė Miestų statybos ir Komunalinio ūkio fakultetus, Elektronikos fakultetas atsiskyrė nuo Kauno politechnikos instituto ir prisijungė prie VTU.

Keičiama studijų sistema: įteikti pirmieji magistrų diplomai

Nuo 1990 metų organizuojama dvipakopė studijų sistema. Į I kursą priimami būsimieji bakalaurai, kurie studijuoja pagal 4 metų studijų programas, kurias baigia 1994 m. Tais metais universitetą baigė pirmieji 428 bakalaurai ir 807 inžinieriai, baigę pagal inžinerines penkerių metų studijų programas, iš viso – 1 235 absolventai. Ši jungtinė I pakopos laida buvo didžiausia iki 2000-ųjų metų.

Nuo 1991 metų organizuojamos II pakopos magistrantūros studijos, tai buvo drąsus naujojo rektoriaus prof. E. K. Zavadsko sprendimas, leidęs Vilniaus technikos universitetui tapti pirmuoju universitetu, turinčiu magistrantūros studijas Lietuvoje. Į magistrantūros studijas buvo priimami patys geriausi I pakopos absolventai, baigę VTU dar pagal penkerių metų studijų programas. Tai leido anksčiau pradėti magistrų rengimą, nelaukiant 1994 metų, kai universitetą baigė pirmieji bakalaurai.

Statybos bei Mechaniko fakultetai buvo pirmieji, organizavę magistrantūros studijas – 1991 m. į Statybos fakultetą buvo priimta 17, į Mechanikos fakultetą – 6 magistrantai. 1993–1994 metais jau buvo išleidžiami pirmieji antrosios pakopos studijų absolventai – magistrai. Pirmoji didelė magistrų laida baigė 1995 metais – įteiktas 101 magistro diplomas.

1992–1995 metai – vertybių perkainojimo laikas

Vilniaus inžinerinis statybos institutas per pirmąjį savo veiklos 20-metį užėmė tvirtas pozicijas Lietuvos aukštajame moksle. 1990 m. bendras VISI studentų skaičius siekė apie 10 proc. visų Lietuvos studentų. 1992–1995 m. laikotarpis Lietuvos aukštosioms mokykloms buvo neleningas. Daugelis tų metų abiturientų ieškojo lengvo uždarmo ir nestojo į aukštąsias mokyklas, o įstojusieji nesistengė gerai mokytis ir didelei daliai studentų teko išeiti iš VTU. Mažai studentų Lietuvoje buvo ir 1993 m. – tik 51 tūkstantis, mažiausiai tais metais studentų studijavo ir VTU – tik 4,5 tūkstančio.

1993 m. Lietuvoje, palyginti su 1991 m., studentų skaičius sumažėjo net 16 tūkstančių, o mūsų universitete – daugiau kaip tūkstančiu. VTU Rektoratas ir Studijų direkcija ėmėsi reformuoti universiteto struktūrą: įkurti nauji fakultetai, organizuotos naujos studijų programos, modernizuotos klasikinės programos, išplėsta informacijos sklaida miestų ir rajonų vidurinėse mokyklose paskatino abiturientus rinktis studijas technikos universitete, ir 1995 m. VTU studentų skaičius pasiekė 1991 m. lygį.

1997 m. rugsėjo 1-ąją į universitetą susirinko daugiau kaip 7 tūkst. studentų. Bendras studentų skaičius Lietuvoje 2000-aisiais pasiekė 95,6 tūkstančio, iš jų 10,2 tūkstančio, arba 10,63 proc., buvo VGTU studentai. Per beveik dešimt metų Lietuvos studentų skaičius universitetinėse aukštosiose mokyklose išaugo nuo 95,6 tūkstančių iki 149 tūkstančių, t. y. padidėjo 35,8 proc., VGTU – nuo 10,2 tūkstančio padidėjo iki 16,5 tūkstančio, t. y. 38,2 proc. Palyginus Lietuvos ir VGTU studentų skaičiaus augimo tempus, VGTU rodiklis yra 2,4 proc. geresnis.

Universiteto studentai: nuo 75 iki 16 000

Vilniaus inžinerinis statybos institutas per 40 metų, plėsdamas fakultetų ir katedrų mokymo ir laboratorinę bazę, didindamas studijų programų skaičių ir jų pasirinkimą, formuodamas naujas mokslo tyrimo kryptis, keisdamas savo statusą ir pavadinimus, priklausomybę, nuėjo kelią nuo VISI iki Vilniaus Gedimino technikos universiteto, turinčio garbingą Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino vardą. Studentų skaičius padidėjo nuo 4 365 studentų 1969 m. iki 16 549 – 2008 m. Tais pačiais metais 59 katedrose dirbo 1 028 pedagoginiai ir mokslo darbuotojai, iš jų: 120 habilituoti daktarai ar profesorai bei 528 daktarai ar docentai.

Išskirtinis VGTU bruožas – plėtros dinamika. Tai padėjo universitetui įsitvirtinti tarp didžiausių ir prestižiškiausių šalies universitetų. 2010 m. universitete yra 8 fakultetai: Aplinkos inžinerijos, Architektūros, Elektronikos, Fundamentinių mokslų, Mechanikos, Statybos, Transporto inžinerijos, Verslo vadybos, 2 studijų institutai: A. Gustaičio aviacijos institutas ir Humanitarinis institutas; 3 studijų centrai: Tarptautinių studijų, Nuotolinių studijų ir Kokybės vadybos.

Mokyklos absolventai – žinomi šalies politikai, vadovai, nusipelnę gamybininkai. Vilniaus Gedimino technikos universitetas – architektų, informatikų, vadybininkų, elektronikos, mechanikos statybos, kelių, transporto ir kitų inžinerijos kryptių specialistų rengimo centras. Gerinti absolventų rengimo kokybę padeda glaudūs ryšiai su gamybininkų konfederacijomis, asociacijomis, įmonėmis. Kasmet didėja katedrų ir gamybinių organizacijų bendradarbiavimo sutarčių skaičius.

Universiteto veiklą vertino Europos universitetų asociacijos vertinimo ekspertai

Vilniaus Gedimino technikos universitetas 2008 metais dalyvavo Europos universitetų asociacijos (EUA) instituciniame vertinime. EUA vertinimo grupė savo ataskaitoje pažymėjo palankų įspūdį apie universitetą, darbo organizavimą jame, personalo motyvaciją ir dalyvavimą Bolonijos procese.

Vertintojai pažymėjo, kad Vilniaus Gedimino technikos universitetas turi keletą svarbių tobulėjimo išteklių ateityje. Pirma, studentai teigiamai atsiliepią apie studijų aplinką. Antra, yra impulsas stiprinti mokslinius tyrimus. Trečia, universitetas įgyvendina profesionalų požiūrį, užtikrinantį kokybę. Ketvirta, universitetas numatė plėtros procesą ir jį įgyvendina.

2009 m. Lietuvos politikų pradėta aukštojo mokslo reforma turėjo svarios įtakos priėmimui į I ir II studijų pakopų I kursą. Pasikeitus finansavimo sąlygoms, mūsų universitetas tapo antruoju universitetu po Vilniaus universiteto pagal populiarumą tarp labai gerai ir gerai vidurines mokyklas baigusių abiturientų ir gavusių studijų krepšelius valstybės finansuojamoms vietoms užimti. Į Vilniaus universitetą įstojo 3 069 valstybės finansuojami studentai; į VGTU – 1 989; į KTU – 1 542, į VDU – 824, į MRU – 679 studentai ir t. t.

Tęsiasi studijų modernizavimo etapas

Vienas iš svarbiausių studijų tobulinimo uždavinių yra studijų turinio modernizavimas. Vilniaus inžineriniam statybos institutui, tapus technikos universitetu, šis uždavinys buvo sprendžiamas šiomis kryptimis: atsisakyti Lietuvai nereikalingų, siaurų specializuotų studijų programų; sukurti naujas šiuolaikines studijų programas, pagal kurias būtų rengiami Lietuvai reikalingi specialistai; pertvarkyti studijų programas taip, kad studentai gautų fundamentinį išsilavinimą, įgytų pakankamai pasirinktos studijų krypties bei humanitarinių ir socialinių mokslų žinių.

1996 metai universiteto gyvenime pažymėti kaip garbingo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino vardo suteikimo metai. Šis vardas buvo suteiktas pažymint 40-ąsias aukštųjų technikos studijų Vilniuje pradžios metines. Vilniaus technikos universitetas buvo pirmoji valstybinė institucija, kuriai buvo suteiktas toks garbingas vardas. Prasidėjo naujas universiteto plėtros ir aktyvios veiklos, kuriant naujas studijų programas ir mokslo kryptis, etapas.

Pasiekta, kad 2008–2009 m. pirmos pakopos ir vientisosios universitetinės studijos vyktų pagal 44 studijų programas, antros pakopos, magistrantūros ir specialiosios profesinės, studijos – pagal 51 studijų programą. Antroji pagal populiarumą Lietuvos aukštoji mokykla – VGTU – su optimizmu žvelgia į ateitį.

SA VGTU Garbės daktarai

PROF. H. A. MANG: „TOKIAI MAŽAI ŠALIAI KAIP LIETUVA, INTELIGENTIJOS PROTŲ JĖGA YRA BE GALO SVARBİ“

Gegužės mėnesį vykusioje jubiliejinėje VGTU Statybos fakulteto organizuotoje 10-ojoje konferencijoje plenarinį pranešimą skaitė ir garsus mokslininkas bei mūsų universiteto bičiulis, Garbės daktaras, Vienos technologijos universiteto profesorius Herbert A. Mang. Profesorius, kadenciją baigęs Austrijos mokslų akademijos prezidentas, jau ne pirmus metus bendradarbiauja su mūsų universitetu, inicijuoja bendrus Europos mokslo projektus tarp Vienos technologijos universiteto ir VGTU, ypač remia bendradarbiavimą tarp šių universitetų Statybos fakultetų.

Edita Jučiūtė

Lietuvos mokslininkams būtina siekti tarptautinio pripažinimo

„Būdamas palyginti nedidelės šalies pilietis, žinau, su kokiais sunkumais susiduria tokių šalių mokslininkai norėdami pritraukti tarptautinį dėmesį ir susilaukti tarptautinio pripažinimo. Mokslininkams, iš tokios šalies kaip Lietuva, turinčios labai seną kalbą, kuria kalba, deja, labai mažai žmonių už jos ribų, yra daug sunkiau pasiekti tarptautinio pripažinimo, negu Austrijos profesorius, kurio gimtoji kalba yra vokiečių. Šiandien būtina, kad mokslininkai būtų žinomi tarptautiniu mastu, o tam reikia nuolatos dalyvauti tarptautinėse konferencijose ir spausdinti straipsnius įtakinguose tarptautiniuose žurnaluose. Todėl pagrindinis mano VGTU rėmimo tikslas ir yra netiesiogiai ir kukliai įnešti indėlį į šio universiteto internacionalizavimą“, – pasakojo profesorius Herbert A. Mang.

Per praėjusius dešimtmečius Austrija, o ypač Austrijos mokslų akademija, bandė į visumą susieti priemones, skirtas bendradarbiavimui su visomis šalimis skatinti. Rytų ir Vakarų bendradarbiavimas vykdamas mokslinius tyrimus plėtojamas ypač aktyviai. Austrijos mokslų akademija 38 šalyse su 42 institucijomis yra sudariusi bendradarbiavimo sutartis dėl keitimosi mokslininkais bei kito mokslinio bendradarbiavimo.

„Globalizacija ir dideli pokyčiai Europos geopolitiniame žemėlapyje, ypač įvykę per pastaruosius dešimtmečius, sudarė naujas sąlygas mokslui, mokslininkams tyrimams ir technologijoms. Mokslinių mainų programos atveria galimybę nugalėti esamus iššūkius ir skatinti bendrą plėtrą bei akademinio sektoriaus tarptautinio konkurencingumo pažangą“, – taip apie tarptautinio mokslinio bendradarbiavimo būtinybę pasakojo profesorius H. A. Mang. Pasak profesoriaus, šiandien dauguma mokslo disciplinų yra susietos į mokslo tinklus. Tarptautinis mokslinis bendradarbiavimas tapo svarbiausia politinės globalizacijos dalimi, o pažangios technologijos naudingos ne tik gamtos ir technikos, bet netgi ir humanitariniams mokslams.

Moksliniai ryšiai su Vilniaus Gedimino technikos universitetu

Profesoriaus moksliniai ryšiai su Vilniaus Gedimino technikos universitetu prasidėjo tuo metu, kai jis buvo Austrijos mokslų akademijos prezidentu (2003–2006 m.). „Priėmęs buvusio Lietuvos mokslų akademijos prezidento profesoriaus Zenono Rudziko kvietimą sakyti kalbą Generalinėje Lietuvos Mokslų akademijos asamblėjoje 2006 m. gegužę, turėjau galimybę apsilan-

kyti VGTU ir ten susipažinti su rektoriumi profesoriumi Romualdu Ginevičiumi“, – apie pirmąją pažintį su Vilniaus Gedimino technikos universiteto mokslininkais pasakojo profesorius Herbert A. Mang.

„Šiuo metu daug bendrauju su keletu Statybos fakulteto mokslininkų, kuriuos pažįstu asmeniškai. Dalyvavau Viktoro Gribniako daktaro disertacijos gynime, 9-ojoje ir 10-ojoje tarptautinėse konferencijose „Naujos statybinės medžiagos, konstrukcijos ir technologijos“. Kartu su profesoriumi Gintariu Kaklausku išleidome specialų Statybos technologijos ir vadybos katedros rengiamo žurnalo numerį „*Special Issue of the Journal of Civil Engineering*“. 2009 m. Gdanske kasmetėje tarptautinėje Europos Taikomosios matematikos ir mechanikos draugijos organizuojamoje konferencijoje kartu su profesoriumi Arnoldu Norkumi organizavome sesiją „*Solid and Structural Mechanics*“, skirtą statybinei mechanikai. Turiu pasakyti, kad mokslinės veiklos lygis šiame mūsų bendrame darbe, prie kurio nemažai prisidėjo ir lietuviai, yra labai aukštas“, – apie ryšius su VGTU pasakojo profesorius H. A. Mang.

Profesorius H. A. Mang domisi ne tik technikos, bet ir humanitariniais mokslais, ypač istorija, filosofija, menais. Buvo įdomu išgirsti jo nuomonę apie Lietuvos mokslo perspektyvas. „Didžiojo kunigaikščio Gedimino dėka Lietuva tapo didele regionine jėga. Taigi Gedimino vardo suteikimas Vilniaus technikos universitetui tarsi užkoduoja tolimesnę ateities viziją. Turėdamas šio kunigaikščio vardą, VGTU turi įsipareigojimą išlikti puiki akademinė institucija geografiniame regione, kuris neapsiriboja šiandienine Lietuva, ir toliau sėkmingai plėstis. Tokiai mažai šaliai kaip Lietuva, inteligentijos protų jėga yra be galo svarbi. Ateityje susijungusioje Europoje tai bus vienintelė tikrai reikšminga jėga. Teks pamiršti istorinius laikus, kai kardo jėga buvo dominuojanti, neatsisakyti Lietuvos nuo pareigos sukurti gerą finansinę bazę mokslui. Būtent mokslo pasiekimai ir bus Jūsų šalies ateitimi.

Žvelgiant iš žmogiškosios perspektyvos, man didžiulį įspūdį paliko apsilankymas Kryžių kalne. Priešinimasis politinei ir religinei priespaudai ir yra tikrojo žmogiškumo ženklas“, – įspūdžiais apie Lietuvą dalijosi profesorius.

Svajoju, kad kuo daugiau mano kolegų sulauktų sėkmės

Austrija – ne tik Europos kultūros, bet ir aukštųjų technologijų šalis, kurioje ypač daug dėmesio skiriama ir statybos konstrukcijų, statybinių medžiagų bei tech-

nologijų plėtrai. Austrija yra Alpių šalis, todėl, pasak profesoriaus, geotechninių technologijų, pvz., tunelių statyba vaidina labai svarbų vaidmenį šalies gyvenime. Anot profesoriaus, neseniai moksliniai medienos, kaip konstrukcinės medžiagos, savybių tyrimai, tapo labai

darbo profesorius H. A. Mang yra net 23 tarptautinių ar nacionalinių mokslo komitetų narys. Ar nepavargsta nuo tokios atsakomybės? Kokia varomoji jėga stumia gyventi tokį aktyvų gyvenimą?

„Kartais tiek daug veiklos tikrai yra našta. Tačiau narystė įvairiuose mokslo komiteuose man leidžia daryti įtaką mokslo organizacijoms tarptautiniame lygtyje, o tai duoda daug naudos mano kolegoms ir Austrijoje, ir užsienyje“, – taip savo ypatingai aktyvaus visuomeninio gyvenimo plusus ir minusus įvertino profesorius H. A. Mang.

„Mano, kaip mokslininko, viena iš didžiausių svajonių yra sužinoti, kaip ir koku leistinu lygmeniu tam tikros

konstrukcijos yra neatsparios arba atsparios pažeidimams. Taip pat turiu dar ir kitą svajonę: norėčiau, kad kuo daugiau mano kolegų sulauktų sėkmės tarptautiniuose konkursuose ir užimtų profesorių vietas.“

Profesorius, per daugelį savo karjeros metų bendraudamas su mokslininkais, įgijo daug tvirtų koleginių ryšių ne tik Austrijoje, bet ir visame pasaulyje. Paklaustas, kokius bendražmogiškuosius mokslininkų bruožus po tiek patirties ir tarptautinio mokslinio bendradarbiavimo metų labiausiai vertina, atsako lakoniškai: „Kuklumą ir norą objektyviai įvertinti kitų mokslininkų darbus.“

„...mokslininkams iš tokios šalies kaip Lietuva, turinčios labai seną kalbą, kuria kalba, deja, labai mažai žmonių už jos ribų, yra daug sunkiau pasiekti tarptautinės karjeros moksle, negu Austrijos profesoriumi, kurio gimtoji kalba yra vokiečių...“

aktualia ir svarbia moksline tema. Po palyginti ilgo sąstingio laikotarpio medienos ir iš jos pagamintų konstrukcijų tyrimų ir jų praktinio naudojimo srityse, pastaruoju metu Austrijoje stebimas tikras renesansas – plečiami esami pajėgumai didelio galingumo presuotų medienos gaminių gamyklose, investuojamos didžiulės lėšos mokslo tyrimams.

Šiuo metu profesorius Vienos technologijos universitete vadovauja Medžiagų ir konstrukcijų mechanikos institutui bei skaito medžiagų atsparumo, plokščių ir klosčių, baigtinių elementų ir kitų skaitinių metodų mechanikos inžinerijoje paskaitas. Be šio tiesioginio

Mūsų universiteto Garbės daktarui pateikus specialųjį žurnalo „Sapere aude“ klausimą apie gyvenimo moto, išgirstu garsiąją sentenciją lotynų kalba: „Fortiter in re, suaviter in modo.“ Stiprus darbais, švelnus žodžiais. Tuo, pasikalbėjus su profesoriumi H. A. Mang ir prisilietus prie jo ypatingos erudicijos asmenybės, galima neabejoti.

Apie profesorių Herbert A. Mang:

Profesorius Herbert A. Mang gimė 1942 m. sausio 5 d. Vienoje, Austrijoje.

1967 m. baigė Vienos technologijos universitetą ir įgijo diplomuoto statybos inžinieriaus kvalifikaciją.

1970 m. apgynė technologijos mokslų daktaro disertaciją Vienos technologijos universitete.

1974 m. apgynė filosofijos daktaro (konstrukcijų inžinerijos, iš dalies matematikos srityje) laipsnį Teksaso universitete JAV.

1977 m. apgynė technologijos mokslų habilituoto daktaro disertaciją Vienos technologijos universitete.

1979 m. H. A. Mang suteiktas pedagoginis docento vardas Vienos technologijos universitete.

1983 m. suteiktas pedagoginis profesoriaus vardas Vienos technologijos universitete.

Pagrindinės mokslo tyrimų kryptys: deformuojamo kūno mechanika, konstrukcijų mechanika, skaičiuojamoji mechanika, skaičiuojamoji akustika, Multi-field analizė, Multi-scale analizė.

19 knygų autorius ar redaktorius.

1992–1995 m. – Centrinės Europos skaičiuojamosios mechanikos asociacijos prezidentas.

Nuo 1998 m. – iki šiol Tarptautinės skaičiuojamosios mechanikos asociacijos viceprezidentas.

Nuo 2003 m. – iki šiol Austrijos Federalinės Vyriausybės mokslo tarybos narys.

2005–2009 m. – Europos Bendrijos Skaitinių metodų taikomuosiuose moksluose komiteto prezidentas.

1995–2003 m. – Austrijos mokslų akademijos generalinis sekretorius.

2003–2006 m. – Austrijos mokslų akademijos prezidentas.

37 tarptautinių ar nacionalinių mokslo žurnalų redakcinių kolegijų narys.

23 tarptautinių ar nacionalinių mokslo komitetų vadovas ar narys.

Krokvos technologijos universiteto, Insbruko universiteto, Kijevo nacionalinio technikos universiteto, Čekijos technikos universiteto Prahoje Garbės daktaras, Tongji universiteto Šanchajuje Garbės profesorius.

SIEKIANČIS IŠLAIKYTI MECHANIKOS MOKSLŲ TRADICIJAS LIETUVOJE

Edita Jučiūtė

Medžiagų atsparumo katedros vedėjas profesorius habilituotas daktaras Rimantas Kačianauskas galėtų būti geriausias tokio klasikinio mokslininko pavyzdys. Profesorius Rimantas Kačianauskas – Lietuvos mokslo premijos laureatas, Lietuvos mokslų akademijos narys ekspertas, per šimto mokslinių straipsnių Lietuvoje ir užsienyje, vadovėlio, monografijos autorius.

Dideli tikslai nepasiekiami per vieną dieną. Profesorius kryptingai mokslinių tikslų siekia jau daugelį metų. Studijas tuometiniame VSI baigęs raudonu diplomu, jau tris dešimtmečius kryptingai ir rezultatyviai dirba mechanikos mokslų srityje. Profesoriaus vadovaujama Medžiagų atsparumo katedra ir Skaitinio modeliavimo laboratorija yra skaičiuojamosios mechanikos lyderiai Lietuvoje – prof. Aleksandro Čyro skaičiuojamosios mechanikos mokyklos tradicijų tęsėjai. Mokyklos pastangas atspindi geri mokslo rezultatai. Mokslo darbais skelbiami pasaulinio lygio žurnaluose.

Profesorius Rimantas Kačianauskas šių metų balandžio mėnesį dalyvavo ir skaitė mokslinį pranešimą šeštajame Pasauliniame dalelių kongrese Niurnberge, Vokietijoje. Kongreso metu vyko dalelių mechanikos sekcijos prie Europos chemijos inžinierių federacijos posėdis, kuriame svarstytos šios mokslo krypties perspektyvos. Profesorius yra pakviestas šios sekcijos narys. Tai svarus įrodymas, kad prof. R. Kačianausko vadovaujama mokykla žinoma pasauliniame mokslo kontekste.

Tradiciškai skaičiuojamoji mechanika siejama su baigtinių elementų metodu. Tai moderni kompiuterinė technologija, taikoma mechanikos ir su ja susijusių fizikos sričių uždavinių sprendimui. BE metodui ir jo taikymams skirta profesoriaus mokslinė veikla. Seisminiai Ignalinos AE konstrukcijų skaičiavimai, bendraujant su LEI, didelės galios magnetinių prietaisų tyrimai, bendraujant su jau buvusiu PFI ir Prancūzijos–Vokietijos tyrimų institutu (ISL), yra naujausių darbų pavyzdžiai.

Vis tik profesorius prieš 10 metų atvertė naują mokslinių tyrimų lapą – susidomėjo dalelių mechanikos tyrimais.

Profesoriau, kokia dalelių mechanikos esmė?

Dalelių mechanika – tai atgimusi klasikinė Niutono mechanika. Pasirinktoji sudėtingos medžiaginės struktūros dalis ir yra dalelė, kurios mechaninis būvis aprašomas judėjimo lygtimis, antruoju Niutono dėsniu. Tinkamai aprašius dalelių tarpusavio sąveikas, judančių dalelių sistema aprašo mechaninį terpių deformavimąsi ir judėjimą. Tai modernus medžiagų mechanikos metodas. Tereikia žinoti dalelių sąveikos modelius ir sugebėti apimti reikiamą dalelių kiekį. Bet sąveikos modelių sudarymas ir jų eksperimentinė patikra, kaip ir didelio skaičiaus dalelių judėjimo skaičiavimas integruojant diferencialines judėjimo lygtis, ir yra „mokestis“ už modelio paprastumą. Juk realių sistemų dalelių kiekis siekia nuo kelių tūkstančių iki milijonų. Tai gali įveikti tik moderniausi kompiuteriai.

Dalelių sąvoka plati. Ji aprėpia ir milimetrais matuojamus mineralus, ir natūralius žemės ūkio produktus, tokius kaip grūdai ar vaisiai, taip pat ir nanometrinį dydžių objektus – nanomiltelius ar molekules. Dalelių metodams apibūdinti taikomi mokslinės terminai: diskrečiųjų elementų metodas, molekulinė dinamika, nanomechanika ir pan.

Medžiagų mechanika iš esmės yra dalelių mechanika, kuri yra sudėtingesnė lyginant su klasikine konstrukcijų ar terpių mechanika. Štai kuriosios medžiagos. Jos gali „elgtis“ kaip kietas kūnas, skystis ar dujos. Atskirų būsenų teorijos egzistuoja, o birių medžiagų teorijos yra tik dalinės. Nors universali teorija nesukurta, tačiau taikant dalelių metodą, praktiniai uždaviniai yra sprendžiami. Kitas pavyzdys: dalelė gali būti atskiras vaisius, obuolys ar apelsinas. Gali apskaičiuoti, kiek jis susidaužo transportuojant.

Kokių potėpių reiktų piešiant klasikinio mokslininko portretą? Nuolatos ir kryptingai studijuojantis savo pamėgtą mokslinę sritį, nuolat dirbantis, ieškantis, siekiantis atrasti kažką naujo. Šiame klasikinio mokslininko portrete reikia ir ryškiausio potėpio – užsispyrimo su lengvo fanatizmo lašeliu savojo mokslo sričiai.

Kokias tendencijas išvėlgėte Pasauliniame dalelių technologijų kongrese Niurberge?

Kongrese dominavo keletas temų. Šalia klasikinių dalelių mechanikos, jų modeliavimo ir technologinių procesų problemų, tokių kaip biriosios medžiagos, milteliai ar aerozoliai, išsiskyrė nanodalelės ir nanotechnologijos, biomedžiagos, taikymai farmacijos ir maisto pramonėje. Čia gimsta daug fantastiškų idėjų... Kaip iš mikrodalelių sukonstruoti naujas reikiamų savybių medžiagas, suprasti įvairių fizikinių reiškinių poveikį, gyvasias struktūras. Tai sritis, kur šalia fizikos, chemijos, biologijos metodų vis didesnis vaidmuo tenka dalelių mechanikai. Tai įrodymas, kad mechanikos mokslai išgyvena savitą renesansą – mikro- ir nanomechanikos pavidalu. Mechanikos taikymų netradicinių struktūrų – biomedžiagų – moksliniai aprašymai jau tampa realybe.

Būdamas Pasauliniame dalelių technologijų kongrese, pastebėjau ryškėjančią tendenciją, kad Europa po truputį praranda pozicijas moksle – naujausių mokslo lyderių sąrašė dominuoja kiniškos pavardės...

Kongreso temos susijusios su naujausiomis technologijomis. Vaizdžiai tariant, dalelių metodo atstovai, nanotechnologai, biotechnologai kišasi į Dievo reikalus...

Priklauso nuo požiūrio. Jeigu manysime, kad mikropasaulis yra Dievo stichija – taip. Gerai išmanant molekulių savybes, galima sukonstruoti molekulinį arba nanorobotą, gebantį tvarkyti medžiagos ar gyvųjų audinių struktūrą. Genų specialistai sukonstruoja geną, matyt, gali sukonstruoti ir žmogų. Pavojus slypi ne žiniose, bet kaip tos žinios naudojamos. Tai yra jau etikos reikalai. Kiek ten mechanikos – tai kita problema.

Vadinasi, filmai apie robotų invaziją ir vieną žmonių valdantį blogietį yra realu...

Taip, tai pakankamai realu. Pavyzdžiui, šiuolaikiniame pasaulyje viską valdo kompiuteriai, visur diegiama programinė įranga. Kai mes pradėjome studijuoti, kiekvienas savarankiškai kūrė savo programas, o dabar tyrėjai yra bejėgiai be standartinių kompiuterinių programų, bendros kompiuterinės įrangos, elektroninio pašto... Tai tam tikra monopolija. Kai mes perkame kompiuterinę programą, mes nežinome, kaip iš tikrųjų ji veikia. Mes tik tikime, kad ji veikia gerai...

Ar rasite tokį žmogų, kuris profesionaliai paaikšintų, kokie veiksmai atliekami paspaudus vieną ar kitą kompiuterio

klaviatūros mygtuką iki pageidaujamo skaičiaus ar spalvos ekrane. Jūs tokį žmogų rasite sunkiai.

O mes studijų laikais pradėjome programuoti su skaitmeniniais kodais. Dabar mes klausome kompiuterių ir tampame jų vergais. Baugina tai, kad atsiranda mokslo monopolijos. Pavyzdžiui, palyginkite pasaulinį automobilių parką prieš 30 metų ir dabar, palyginkite jų formas. Formos aptakios – tai dėl pasipriešinimo aerodinamikai. Tai ne vien dizainerių norai, o mechanika, mokslo žinios.

Štai dalelių mechanikos programinės įrangos pasaulyje yra tik du komerciniai paketai. Baigtinių elementų programinę įrangą diegia tik keletas įmonių. Prieš 30 metų jų buvo virš penkiasdešimt. Ką tai reiškia? Vadinasi, mintys irgi koncentruojasi monopolijose. O kas bus, jei tą minčių monopoliją valdys autokratas, kuris vers šokti pagal jo muziką?

Nukrypome į mokslo politiką...

Kongreso tematika ryškiai atskleidė skirtingų mokslų vienijimosi tendencijas. Šioje sandūroje atsiranda visai kiti taikomieji uždaviniai. Pasiremame kad ir moderniąja medžiagų mechanika, kuri reikalauja ne tik klasikinės mechanikos, bet ir kitų mokslo sričių žinių.

Žvelgiant į Lietuvos realijas, galima teigti, kad Lietuvos mokslas, jo politika nuvertina klasikinį mokslą, mechaniką, ir yra per mažai orientuota į skirtingų mokslų sričių bendradarbiavimą. Pasakysiu jums „eretišką“ mintį – Lietuvoje juntama didelė prieštarą tarp fundamentinių mokslų ir inžinerijos mokslų atstovų. Matematikai nepripažįsta baigtinių elementų metodo, kuris yra visos inžinerijos esmė. Fizikai nepripažįsta mechanikos, nors pasaulyje yra atvirkščiai – fizikos tyrimai linksta į mechanikos sferą. Nepaisant politikų deklaracijų, realybė tolimai pasaulinėms tendencijoms.

Manau, kad Lietuvos mokslo politika galėtų būti palankesnė skirtingų mokslų sričių mokslininkų bendradarbiavimui. Mes puikiai išmanome klasikinės ir moderniosios mechanikos pagrindus, bet mūsų problema – objektas. Kiekvienas daug dėmesio skiria ir ieško tik būdingų tradicinių objektų, bet perspektyva – mokslų sandūra. Štai keletas perspektyvių sričių: biotechnologija, farmacijos technologijos, žemės ūkio ir maisto produktai, naujos medžiagos. Čia būtų galima atlikti daug pasaulinį lygį atitinkančių darbų.

Susitinkame su kolegomis specialistais, pakalbame, o pradėti niekas nesiryžta. Trūksta to pradinio postūmio, kuris įkvėptų naujiems ieškojimams. Vienas iš tokių postūmių galėtų būti tarpdalykinės doktorantū-

ros studijos, tačiau tam trukdo pernelyg smulkmeniška mokslų klasifikacija.

Bet tai – globalūs dalykai?

Globaliame kontekste aktualus klausimas, ar reikia Lietuvai fundamentinių mokslų, ar gali jie būti nacionaline vertybe? Dabar vyksta diskusijos, ar mes nešvaistome savojo mokslo potencialo, veltui visam pasauliui dalydami savo idėjas.

Manau, kad reikia matyti savo valstybę ir globalaus pasaulio kontekste. Tai, kad mes dar galime pasakyti savo mintį ir kad turime ką pasakyti pasauliniuose mokslininkų forumuose, yra gerai. Jeigu to nebus, tai turėsime uždaryti universitetus. Kokie tada mes liksime? Valstybė prarastų savo valstybiškumo ir identiteto funkcijas.

Yra žmonių, kurie kalba, kad Lietuvoje studijuoja per daug doktorantų. Galbūt studentų ir gali būti mažiau, bet doktorantų turi būti daugiau, kad būtų išlaikyta žinių piramidė. Jei liks mažiau galvojančių, kažkam bus lengviau mus valdyti.

Tai pesimistinės mintys...

Jei būčiau pesimistas, negalėčiau dirbti. Jeigu skleisčiau pesimistines mintis, turbūt neturėčiau nė vieno bendraminčio ar doktoranto. Dabar jų turiu daug.

O visgi kas Jus kaip mokslininką liūdina šiandienėje Lietuvoje?

Galbūt liūdina tai, kad mokslininkai ir protingi žmonės Lietuvoje yra nustumti į šoną. Tie dvidešimt nepriklausomybės metų ne visai pateisino lūkesčius. Ne dėl to, kad mes blogai gyvename ekonomiškai, bet dėl to, kad klimpstame į dvasinį skurdą. Mokyklų uždarymas, emigracija skurdina tautą ir neprisidės prie pažangos.

Mane liūdina visuomenės požiūris į mokslą, visuotinė mokslininkų vardo, statuso, mokslinių idėjų devalvacija, taip pat politikų bandymai universitetą priliginti akcinei bendrovei.

Ar universitetas turi diktuoti sąlygas rinkai, ar rinka turi diktuoti sąlygas universitetui?

Manau, kad niekas neturi nieko diktuoti. Kiekvienas šiame procese turi dirbti savo kūrybinį darbą. Be

abejonės, mokslo idėjos turi būti panaudotos versle, bet nepritariu idėjai, kad universitetai taptų tik verslo priedu. Tai būtų žalinga mūsų kultūrai.

Kokios mūsų universiteto asmenybės Jums padarė didžiausią įtaką?

Mechanikos moksle mano studijų laikais buvo tokia trijulė – profesorius A. Čyras, profesorius A. Čižas ir profesorius D. Maciulevičius. Iš jų buvo ko išmokti. Ypač paveikė tuometis rektorius profesorius Aleksandras Čyras, kuris asmeniškai kontroliavo ir rūpinosi doktorantais. Tada, stojant į doktorantūrą, buvo svarbus tik vienas kriterijus – labai geri studijų pažymiai. Kadangi studijas baigiau raudonu diplomu, prof. A. Čyras pasikvietė mane į savo katedrą.

Jis neveltui buvo rektorius, nes gebėjo pats ir mokė kitus priimti strateginius sprendimus. Profesorius

„...pasakysiu vieną „eretišką“ mintį: moksle yra trys kojos – kūrybinė aistra, profesinė išmintis ir fanatizmo elementai. Be šių dalykų žmogus negalėtų būti tikru mokslininku...“

turėjo aiškią mokslo plėtros strategiją. Jo veiklos moto primena mėgstamą Šerloko Holms'o samprotavimą apie minčių ir faktų „dėliojimą į lentynas“. Tai, ko gero, ir yra pagrindinis principas, nuo kurio ir prasideda visas mokslas. To aš išmokau iš profesoriaus Aleksandro Čyro. Atsimenu, kai ateidavau pas jį su klausimų sąrašu, o jis sakydavo: šitas klausimas turi perspektyvą, šitas – neturi, šitą – turi išsiaiškinti iš literatūros, tą – spręsi vėliau. Su profesoriumi A. Čyru sprenddavome tik fundamentalius klausimus. Dėl to daugelis A. Čyro mokinių daug pasiekė moksle, tapo profesoriais.

Iš jo buvo ko išmokti. Atsimenu prof. A. Čyro teiginį: „Mokslas yra begalinis, disertacija – baigtinis dalykas.“ Profesorius A. Čyras griežtai reikalaudavo, kad darbas būtų užbaigtas reikiamu laiku. Jei atėjo laikas, turėjai užbaigti kad ir nedidelį darbą. Rašant disertaciją, svarbu pateikti tinkamą struktūrą, atlikti tyrimus, padaryti išvadas. Prof. A. Čyras reikalaudavo mokslinio darbo sistemos ir harmonijos. Jei moksliniame darbe nėra harmonijos, tai toks darbas neturės tęstinumo.

Tuomet nebuvo vartojamas terminas mokslo valdymas ar vadyba, tačiau, žvelgiant iš dabartinių po-

zicijų, suprantu, kad „giluminis“ valdymas visgi buvo. A. Čyras buvo puikus mokslo vadybininkas, savo žinias perteikęs ir savo mokiniams. Jis visada mąstydavo labai konstruktyviai. Laikantis sisteminio požiūrio, buvo rašomi ir jo mokyklos mokslo darbai.

Tokio požiūrio stygius yra juntamas ir dabar. Dažnai stebiu jaunus mokslininkus, rašančius disertacijas ir nežinančius, kada sustoti. Dabar kartais paste-

dą. Nepaisant kai kurių trūkumų ir autoritarinio vadovavimo stiliaus, būtent kolektyvinis darbas davė pasaulinio lygio rezultatų. Tos pamokos Vokietijoje nepraėjo veltui.

Būtent tokio kolektyvinio darbo labiausiai pasigendu čia, Lietuvoje. Norint ko nors pasiekti po vieną yra labai sunku. Dabar mokslo asmenybės savo interesus kelia aukščiau už gerus komandinio darbo rezultatus. Tai, manau, ir yra kai kurių neįgyvendintų mokslo siekių priežastis. Štai pakalbu su jaunaisiais mokslininkais apie kolektyvinį tyrimą, sako, nesutampa charakteriai, veikia kiti žmogiškieji faktoriai. Šiuo požiūriu demokratija suprantama taip, kad kiekvienas nori dirbti tik tai, kas jam patinka. Tai, manau, – nebrandžios visuomenės bruožas.

„...tai, kad mes dar galime pasakyti savo mintį ir kad turime ką pasakyti pasauliniuose mokslininkų forumuose, yra gerai. Jeigu to nebus, tai turėsime uždaryti universitetus. Kokie tada mes liksime? Valstybė prarastų savo valstybiškumo ir identiteto funkcijas...“

biu, kad doktorantai, gindami disertacijas, negali profesionaliai atsakyti į fundamentalius klausimus: kokia jų disertacijos vieta mokslo sistemoje, kokia padaryta išvada svarbiausia. Būna, kad ir geri mokslo darbai tarsi palaidojami smulkmenose ir detalėse. Mokslininkai turi gebėti strategiškai suvokti savo darbą, tada jie daug pasieks.

Kaip prasidėjo Jūsų kelias po inžinerinių studijų?

Mokslininkai visada ieško nišos, kurioje galėtų išreikšti save, aš šios nišos ieškojau atėjęs į Medžiagų atsparumo katedrą. Kilo noras tai, ką žinau, perkelti į kitą mokslo sritį. Paskui sužinojau, kad tokių mokslininkų, kaip aš, buvo ir daugiau.

1985 m. gavote Vokietijos DAAD stipendiją. Tada tai buvo bene kiekvieno mokslininko svajonių viršūnė. Kokios patirties įgijote ten?

15 mokslininkų iš buvusios Tarybų Sąjungos buvome išvykę į Vokietiją. Aš buvau pakviestas dešimties mėnesių stažuotei į Štutgarto universitetą pas vieną iš trijų skaičiuojamosios mechanikos pradininkų – profesorių John Argyris. Tokios mokyklos galėtų pavydėti visi. Tai buvo pasaulinio lygio centras, tuomet pirmaujantis Europoje. Profesorius John Argyris, vėliau tapęs VGTU Garbės daktaru, tvirtai rankose laikė idėjas ir mokslininkų koman-

Grižkime prie akademinių realijų. Medžiagų mechanika – klasikinė, sunkiausiai studentams „įkandama“ disciplina. Kodėl?

Medžiagų mechanika tokia, kokia yra dėstoma universitete, tėra deformuojamo kūno mechanikos abėcėlės pirmosios raidės... Norint pasakyti sakinį, reikia mokėti visą abėcėlę. Pagal susiklosčiusias tradicijas, tai – pirmasis deformuojamo kūno mechanikos dalykas, apimantis tik sąvokas ir taikymo metodikas, tačiau reikalaujantis logikos.

Studentams medžiagų mechanikos disciplina tampa sudėtinga ne tiek dėl paties dalyko turinio ir jo teiginių, o dėl to, kad tenka taikyti ir kitų logikos reikalaujančių disciplinų – matematinės analizės, trigonometrijos, braižomosios geometrijos, fizikos, braižybos – žinias ir gebėjimus.

Kitas ypatumas, kad medžiagų mechanika yra disciplina, nuo kurios pradedamos inžinerijos studijos ir formuojami inžinerinio mąstymo pagrindai. Daugelis studentų tam yra nepasiruošę, ypač tie, kuriems būdingas humanitarinis mąstymas. Mes tiesiog bandome tęsti inžinerinių mokslų tradicijas. Čia reikia išlaikyti ne tik turinį, bet ir formą. Ta forma studentus ir gąsdina labiau negu turinys, nes tenka daugelį mokslų sudėti į vieną loginę visumą – kryptingai, pagal griežtas taisykles. O tai yra sunkiau negu ką nors išmokti atmintinai ar įgyti tam tikrų žinių. Tai studentams – psichologinis barjeras, jiems atrodo, kam mokytis, jei vis tiek neišmoksi. Tačiau logiškai mąstantiems tai jokia kliūtis, netgi priešingai – kūrybinis potraukis. Nors mes jau po antrojo kurso prarandame ryšį su studentais, bet į doktorantūros studijas Medžiagų atsparumo katedroje ateina patys gabiausi kitų mūsų universiteto katedrų absolventai.

Dar vienas priminimas – mes studentams dėstome medžiagų mechanikos discipliną, o tai yra istorinis pavadinimas. Kai kuriose šalyse ši disciplina vadinama medžiagų atsparumu. Tačiau tai menkai siejasi su dabartiniu moderniuoju medžiagų mechanikos mokslu.

Galima suprasti, kad medžiagų mechanika yra geležinė tvarka, kurios taisyklių negalima keisti...

Taip, tai yra loginė struktūra. Tačiau erdvė kūrybinei veiklai yra atvira. Mechanika tėra tik vienas iš mokslų – mokslų sistemos elementas, veikiamas kitų mokslų ir jų pasiekimų. Jei vienas mokslininkas tiria vieną šios sistemos dalį, o kitas – kitą, tai tų dviejų mokslininkų žinių simbiozė duoda naują kokybę. Tam, kad ta simbiozė įvyktų, reikia, kad šie du mokslininkai atsisėstų ir kartu daug padirbėtų. Pavyzdžiui, mūsų mechanikos modeliai yra susiję su informatika ir kompiuterinėmis technologijomis. Jų kokybės lygis lemia mechanikos tyrimų kokybės lygį. Ar galima būtų įsivaizduoti dalelių mechaniką be šiuolaikinių kompiuterių? Taigi loginė schema nėra šablonas.

Kokios Jūsų, kaip mokslininko, svajonės?

Norėčiau, kad mechanika, kaip disciplina, nebūtų iš studijų programų stumiami į šalį. Juk visi gamtiniai procesai remiasi mechanika. Tai padėtų geriau bendrauti skirtingų specialybių atstovams. Manau, kad reiktų didesnės žinių sklaidos tarp mokslininkų, glaudesnio tarpdisciplininio mokslininkų bendradarbiavimo. Prieš pasirinkdamas inžinerines studijas, galvojau ir apie fiziką ar matematiką. Nuo gimnazijos baigimo laikų mane kamuoja viena utopinė idėja – kaip iš atomų sukonstruoti norimą objektą. Grįžtant prie mechanikos, tai būtų teorinis mechaninių savybių apskaičiavimas žinant medžiagos struktūrą. Mokslas artėja prie šios realybės. Tokie klausimai ir yra medžiagų mechanikos objektas.

Kaip Jūs pats vertinate savo pasiekimus?

Drįsčiau teigti, kad šiuo metu kaip mokslininkas išgyvenu geriausią laiką. Tai mano mokslinių pasiekimų viršūnė. Paskaityti pranešimą pasaulio kongrese prieš 15 metų būtų buvęs neįsivaizduojamas dalykas. Dabar buvau priimtas ir išklausytas ne tik mano pranešimas, bet dar ir nebaigti mano doktorantų darbai. Yra ir kitų mane džiuginančių tendencijų: užsienio mokslininkų vizitai, bendros publikacijos. Vadinasi, mūsų medžiagų mechanikos mokykla jau egzistuoja tarptautiniame kon-

tekste. Jaustis lygiaverčiu profesionalų draugijoje ir yra pasiekimas.

Egzistuoja mitas, kad klasikinis tikslųjų mokslų mokslininkas net ir buitinio gyvenimo reiškinius geba paaiškinti „moksliškai“. Ar tiesa?

Taip. Mokslininko mąstymas visgi turi kitokį atspindį ir gyvenime. Nuo mokyklos laikų turėjau gerą geometrinę vaizduotę, todėl į daugelį gyvenimo reiškinių galiu pažvelgti interpretuodamas juos geometrijos vaizdais. Stebėdamas kokį nors fizikinį reiškinį, pradedu galvoti, kuo jis panašus į mechaniką, kokie jam galėtų tikti matematiniai modeliai...

Fantazija padeda ir buityje – virtuvėje pjaustomi maisto produktai ar pjaunama veja yra puikus formos transformacijos pavyzdys....

Smalsu, kaip medžiagų mechanikos dėsnių tyrėjas vertina žmogaus likimą. Tai atsitiktinumų grandinė ar ypač tiksli priežasčių ir pasekmių schema?

Žmogaus lemtis nulemta iš Aukščiau. Žinoma, žmogus gali kažkiek valdyti savo likimą, bet tik tam tikruose rėmuose. Galima valdyti tik tiek, kiek duota valdyti. Tačiau ne daugiau. Gali dirbti savo darbus, bet ir tų darbų sėkmė taip pat nulemta likimo. Net ir mokslo darbų sėkmė priklauso nuo lemties.

Tokiam mano mąstymui yra priežasčių: vaikystėje buvau liguistas, gydytojų prognozės buvo liūdnos, bet pasveikau ir nemažai pasiekiau. Stebuklingai. Kažkas visa tai lėmė.

Ar turite laiko laisvalaikiui?

Turiu kaime tėvų sodybą, lankausi ir operos teatre. Grožinei literatūrai laiko beveik nelieta, nes po sėdėjimo prie kompiuterio, norisi pailsėti fiziškai.

Sėdėjimas prie kompiuterio turbūt atima begalę laiko...

Pasakysiu dar vieną „eretišką“ mintį: moksle yra trys kojos – kūrybinė aistra, profesinė išmintis ir fanatizmo elementai. Be šių dalykų žmogus negalėtų būti tikru mokslininku.

Yra dalykų, kurių negalima paaiškinti, kodėl iki fanatizmo domina viena ar kita mokslinė sfera, todėl sėdėjimas prie kompiuterio yra šiandienio mokslininko realija.

PIRMOSIOS ABSOLVENTŲ LAIDOS ATSTOVAS: „GYVENIME LABIAUSIAI VERTINU ŽMOGIŠKUMĄ“

„...Žmogiškas nepažįsta rūpesčių.
Garbingam garbės nereikia...“
Senovės kinų išmintis

*LR nepaprastasis ir
įgaliotasis ambasadorius
Italijai, Maltai ir Graikijai,
ambasadorius ypatingiems
pavedimams bei šalies
garbės konsulų veiklos
koordinatorium, buvęs
VGTU Absolventų ir bičiulių
klubo prezidentas yra
pirmosios mūsų universiteto
absolventų laidos atstovas.*

Edita Jučiūtė

Absolventai

SA

Romanui Podagėliui, 1966-aisiais įgijusiam KPI Vilniaus filialo pramonės ir civilinės statybos inžinieriaus diplomą, gyvenimas atseikėjo tokį likimą – nuolat dirbti atsakomybės reikalaujantį organizacinį darbą: nuo akademinės grupės seniūno, tinklinio komandos kapitono studijų laikais iki Lietuvai atstovaujančio ambasadoriaus užsienio politikos klausimais. Didelė gyvenimo patirtis, nuveikti konkretūs darbai buvo įvertinti: mūsų universiteto absolventas apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro kryžiumi.

„Tik negirkite manęs tame straipsnyje“, – toks buvo vienintelis docento daktaro Romano Podagėlio prašymas po šio interviu. Negirti galima, tačiau smalsu, kokia Romano Podagėlio išminties formulė, kas liko vertingiausia iš įspūdingos patirties, kurios, atrodo, kitiems užtekėtų ir keliems ilgiems gyvenimams.

Esate KPI Vilniaus filialo 1966-ųjų pirmosios absolventų laidos atstovas. Ką ryškiausiai atsimenate šiandien?

Filiale tuomet buvo dėstoma rusų kalba, kurso draugai buvo ir kaukaziečiai, ir baltarusiai, ir lenkai. Tik pusė studentų – lietuviai. Tai nebuvo blogai, tai tik praplėtė mūsų, studentų, akiratį.

Paskaitos rusų kalba kartais buvo komplikotos, norėjosi paskaitų lietuvių kalba, bet tai pagilino ir dėstytojų, ir studentų žinias. Vietos ir Maskvos valdžiai buvo ilgai įrodinėjama, kad Vilniuje reikalingas filialas, kad su KPI galima pasidalyti specialybių rengimo sferomis. Čia vertėtų padėkoti rektoriui profesoriui Aleksandrui Čyru. Jis buvo didžiausias KPI Vilniaus filialo įkūrimo iniciatorius. Kol neįvyko „skyrybos“ su KPI, dalis dėstytojų skaityti paskaitų atvažiuodavo iš Kauno.

Puikiai atsimenu dėstytojus Antaną Kudzij, Zenoną Kamaitį, V. Klimavičių.

Medžiagų atsparumą paskutiniame kurse dėstė tuometis rektorius Aleksandras Čyras – puikus pedagogas ir savosios srities specialistas, paskaitas skaitęs be jokių užrašų, bet medžiagą studentams gebėdavęs pateikti itin įdomiai. V. Klimavičius dėstė statybinę mechaniką, tamprumo teoriją – aukšto lygio mokslininkas, tačiau paskaitas skaitė sudėtingai. Vėliau mes prie to pripratome. Braižomąją geometriją dėstė J. Charitas, vėliau išvažiavęs į Izraelį, buvo tikrasis savo disciplinos artistas, atsimenu, kaip jis vaizdžiai perteikdavo medžiagą, – turėjo Dievo dovaną.

Gilų įspūdį paliko profesorius Antanas Kudzys, taip pat puikiai išmanęs savo dėstomas disciplinas. Savo darbštumu, greita reakcija, reiklumu buvo pavyzdžiu

mums visiems. Profesoriaus santykiai su studentais buvo kolegiški, jis studentų kitaip ir nevadindavo kaip kolega. Anot jo, jei esame kolegos, vadinasi, sėdime vienoje valtyje... Atsimenu, jei mes ką nors ne taip padarydavome, sakydavo: „Keptas ledas.“

Dar labai gerai įsiminiau matematiką A. Miliušą. Labai originalus žmogus. Atsimenu, kartą auditorijoje staiga dingo šviesa. Kadangi studijavome vakare, buvo tamsu. Dėstytojas A. Miliušas būdavo pasiruošęs visiems gyvenimo atvejams, savo portfelyje turėjo visko. Taigi ramiai, rimtu veidu išsitraukė iš savo portfelio žibintuvėlį ir toliau rašė mums ant lentos matematikos formules... Gražu, tiesa?

„...Esu labai patenkintas savo buvusiais dėstytojais, jie man buvo moraliniai autoritetai, iš kurių sėmiausi išminties...“

Esu labai patenkintas savo buvusiais dėstytojais, jie man buvo moraliniai autoritetai, iš kurių sėmiausi išminties.

Universitetas Jūsų studijų metais išgyveno „vaikystės“ laikotarpį...

Aš, kaip savo aukštosios mokyklos patriotas, galiu pasakyti, kad po 10 metų, kai buvo įsteigtas filialas, susiformavo trys labai ryškios mokslo mokyklos: prof. A. Čyras formavo statybinės mechanikos, prof. A. Kudzys – statybinių konstrukcijų, prof. D. Maciulevičius – taikomosios matematikos mokyklą. Šios susiformavusios mokslo mokyklos jau galėjo dalyvauti platesnėje mokslo arenoje, rengti mokslo konferencijas, pristatyti savo mokslininkus. Taip pat buvo stiprios mechanikų, elektronikų mokyklos. Tačiau man atrodo, kad visas tuometis mūsų aukštosios mokyklos „smaigalys“

buvo nukreiptas į statybą. Kita nauja, pažangi mokykla, mano manymu, buvo statybos technologijos mokykla, kurią sukūrė prof. E. K. Zavadskas. Prof. E. K. Zavadskas turėjo daug mokinių ir kartu su jais pasiekė aukštų mokslo rezultatų.

Esate mūsų mokyklos patriotas, daugelį metų aktyviai dalyvaujate universiteto veikloje. Kodėl, Jūsų nuomone, reikalingas patriotiškumas savo Alma Mater?

Studijos labai giliai įsirėžia į žmogaus atmintį, nes būtent tame laikotarpyje jau formuojasi ne tik žmogus, bet ir specialistas. Jeigu paskui dirbi pagal savo specialybę, kaip gali nebūti patriotas, kaip gali neturėti ryšio su savo Alma Mater?

Štai vakar girdėjau per radiją apie universitetų reitingus: VGTU reitinge buvo trečiojoje vietoje. Tai, kad mes tame reitinge esame treči, yra visai neblogai, nes VU ir KTU turi jau labai seniai patatytus savo „fundamentus“.

Bet patriotiškumas savo Alma Mater turi būti. Vienareikšmiškai.

Kalbame apie kartą, kuri gyveno visai kitokį gyvenimą nei dabar. Atrodo, kad Jūsų kartos skiriamasis bruožas yra darbštumas.

Gelžbetonių konstrukcijų katedros laboratorijos, kurioje dirbau, kūrėjai buvo patys aspirantai, kūrę viską savo rankomis, savo protu, ir tai buvo tikrai nelenervas darbas. Vėliau visi sėkmingai apsigynė savo mokslinius darbus, daug pasiekė moksle, galbūt dėl to, kad buvo įskiepytas darbštumas. Šiandien man sunku viską vertinti, kadangi daug kas patobulėjo. Malonu žiūrėti,

A. Čyras

A. Kudzys

D. Maciulevičius

V. Klimavičius

kaip jaunimas braižo kompiuteriais, tačiau rankų darbas visada liks nepakeičiamas visose gyvenimo srityse.

O kelias iki kompiuterinių skaičiavimų buvo ilgas. Buvo logaritminė liniuotė, vėliau mechaninis skaičiuoklis „feliksas“, tik daug vėliau atsirado elektroninės skaičiavimo mašinos. Puikiai atsimenu Centrinuose universiteto rūmuose didžiulę salę su specialiomis spintomis... Kiek daug ten dirbta... Kita vertus, esu įsitikinęs, kad žmogaus proto negali pakeisti joks elektroninis įrenginys.

1966-aisiais buvo pristatytas Jūsų baigiamasis diplominis darbas – garsiųjų Saulėtekio bendrabučių architektūrinis projektas. Kokie jausmai ir mintys kyla važiuojant pro Jūsų kurtą objektą, kuriame ir šiandien gyvena studentai?

Diplominis projektavimas prasidėjo po trijų kursų. Mano diplominio projekto „sustiprintoji“ dalis buvo architektūrinė. Per daug nenusiminiau. Man vadovavo įdomus architektas M. Urbelis, taip pat palikęs gerą įspūdį. Pusę darbo laiko skyrėme eskizams. Darėme daug projekto variantų, kad studentams būtų kuo patogiau gyventi. Paskui apsisistojome ties vienu variantu. Ir tas šešiolikos aukštų bendrabutis buvo projektuojamas nuo pamatų iki stogo. Paskui atlikau konstrukcijų, statybos darbų technologijų ir sąmatos skaičiavimus. Teko padaryti visą tą darbą. Tuomet šešiolikos aukštų gyvenamojo namo projektas atrodė įspūdingai – Vilniuje dar nebuvo Konstitucijos prospekto...

Koks jausmas apima dabar žiūrint į šį bendrabutį? Tais laikais tai buvo pažangus sprendimas, o dabar man pačiam būtų įdomu sužinoti, kaip juose gyvena studentai, ar jiems ten patogiu, ar pakanka šviesos ir šilumos.

Po studijų baigimo gyvenau vienuolikos kvadratinės metrų „viešbutiniame“ bute. Tame bute gimė

sūnus, parašiau disertaciją. Tokios sąlygos nebuvo priežastis nedirbti.

Studijų metais aktyviai žaidėte tinklinį ir dabar remiate šį sportą, atstovavote Lietuvai Barselonoje, ją priimant į Tarptautinę tinklinio federaciją. Kokių savybių įgijote sportuodamas?

Atsakysiu vienu žodžiu – veržlumą.

Padariau išvadą, kad kiekvienas sveikas žmogus privalo sportuoti. Sportas duoda nepaprastai daug. Tinklinyje nėra tiesioginio sportininkų kūnų kontakto. Galima kalbėti net apie reakcijos ir inteligentiškumo ugdymą. Tu esi vienoje aikštelės pusėje, kita komanda – kitoje. Tu demonstruoji savo gebėjimus, kita komanda – savo. Dar studijų metais pasirinkau tinklinį, kol studijavau, buvau komandos kapitonas. Tai irgi buvo organizacinis darbas. Šis sportas reikalauja strateginio mąstymo, gebėjimo matyti visą žaidimo aikštę, žinoti savo komandos narių savybes, rengti kombinacijų žaidimą, analizuoti priešininkų komandą. Reikia žaisti ne su „medine“ galva... Kiek teko studijuoti ir dirbti, visada žaidžiau tinklinio komandose: technikum, „Lokomotyvo“, instituto, „Statybos“.

Visi aspirantai, kurie dirbo prof. A. Kudzio laboratorijoje, nustatytu laiku eidavo žaisti krepšinį ir tinklinį. To norėjome mes patys – juk kitaip jautiesi, kai sportuoji. Esu įsitikinęs, kad irėjimas į darbą pėstute duoda daugiau energijos nei važiavimas automobiliu.

Jūsų gyvenimo moto: „Darbas vertinamas tik rezultatais.“

Gal tai skamba banaliai, bet mano gyvenime buvo ir yra tik taip. Rezultatai – labai plati sąvoka. Turėti šeimą, išauginti vaikus, sukurti metodiką, netgi suformuoti žmogaus požiūrį – tai taip pat rezultatai.

A. Miliušas

J. Charitas

Z. Kamaitis

E. K. Žavadskas

Esate apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro kryžiumi. Taigi likote ištikimas ir patisinote savo moto. O kokius užsibrėžtus uždavinius Jūsų diplomatiniam darbe ir apskritai gyvenime buvo sunkiausia pasiekti?

Jei žmogus savo gyvenime nekelia strateginių tikslų ir strateginių užduočių, nemato perspektyvų, vadinasi, žmogus neturi „variklio“. Dirbdamas ambasadoje, turėjau keletą ekstremalių situacijų.

Prieš narystę Europos Sąjungoje Lietuva turėjo tapti asocijuota nare. Kai mes pateikėme pareiškimą, visos Europos Sąjungos parlamentuose turėjo būti ratifikuota ta sutartis. Sutartį ratifikavus visų Europos Sąjungos ir stojančiųjų šalių parlamentuose, Lietuva turėjo tapti visateise ES nare. Mes, visi ambasadoriai, dėjome pastangas, kad ši sutartis būtų ratifikuota. Turėjau dėti ypatingas pastangas ir aš, sudaryti schemą su kokiais prezidentais, su kokiais partijų atstovais susitikti, kad išspręstiau šį klausimą. Praėjo dešimt–dvylika dienų, ir aš šį tikslą pasiekiau. Šia savo įvykdyta užduotimi labai džiaugiuosi.

Per daugelį darbo ambasadoje metų Italija tapo antrąja Jūsų tėvyne. Ko mums, lietuviams, vertėtų išmokti iš šios pasaulio kultūros paveldu garsėjančios šalies?

Verta išmokti niekur neskubėti, būti optimistais, turėti humoro jausmą. Italai neturi ypač daug gamtinių išteklių. Kaip tokia šalis galėjo tapti viena iš penkių galingiausių Europos šalių? Kodėl? Tik dėl modernios technologijos. Italai visada pamąsto, kaip galima pasiekti tikslą naudojant mažiausiai energijos.

Buvo įdomu dirbti su italais. Italams svarbiausia bendrauti. Jei bendrausi – daug pasieksi. Italai – labai tolerantiška, linksmų žmonių tauta. Štai Italijoje eini į turgų kokių bulvių ar burokų pirkti, o pardavėjas dainuoja tau... Mums, lietuviams, dar reikia pasimokyti šito iš jų. Kita vertus, begigu italams šypsotis, kai iš 365 dienų 360 būna saulėtos. Mes Lietuvoje turime kitokį klimatą, todėl turbūt ir esame linkę į depresiją.

Po tiek patirties ir darbo metų kokias žmonių savybes labiausiai vertinate?

Gal tai bus banalu, bet aš labiausiai vertinu žmogiškumą. Žmogiškumas – labai plati sąvoka, kai gali kitą žmogų suprasti ir bėdoje, ir laimėje, kai gali žmogiškai suprasti. Manau, kad net ekstremaliose gyvenimo

situacijose turi būti išlaikytas žmogiškumas. Būtent ekstremaliose situacijose ir išryškėja žmogaus charakteris.

Daugelis universiteto darbuotojų, dirbusių su Jumis, charakterizuoja Jus vienu trumpu epitetu – žmogiškas. Iš kur paveldėjote šį charakterio būdą?

Žmogiškumas yra įgimtas dalykas.

Antra, mano šeima. Tai galbūt paveldėjau iš Mamos, apie kurią turbūt nė vienas žmogus negalėtų nieko bloga pasakyti. Atsimenu tokį atvejį, kai Mama

„...Tuomet šešiolikos aukštų gyvenamojo namo projektas atrodė įspūdingai – Vilniuje dar nebuvo Konstitucijos prospekto...“

man vaikystėje nupirko futbolo kamuolį. Tuomet tai buvo didžiulis įvykis... Mes su kiemo vaikais išėjome žaisti, o keli vyresnieji, nuspyrę toliau ir pavogę futbolo kamuolį, pasakė, kad jis įkrito kažkur į krūmus. Aš jaučiau tokį didelį skausmą... Bet mano Mama, „gelbėdama situaciją“, nors ir turėdama kuklius pinigų resursus, nupirko man antrą futbolo kamuolį.

Mano gyvenime buvo sudėtingų momentų. O ir instituto laikais irgi visko buvo... Dirbau įvairius organizacinius darbus – ir moksle, ir profsąjungoje, ir partijoje, ir diplomatiniam darbe, todėl remdamasis savo patirtimi, galiu pasakyti, kad pagrindinis žmogiškumo kriterijus – gebėjimas drąsiai žiūrėti kitiems į akis. Jei žmonės kalba nežiūrėdami į akis, tai dažniausiai būna ne visai atviro žmogaus požymis.

Ar žvelgdamas į žmones – o jų sutikote labai daug – pasitikite savo intuicija?

Taip, pasitikiu.

Intuicija manęs niekada neapvylė.

Ar sulaukėte atpildo už gerus darbus?

Aš turiu tokią gyvenimo formulę – ne tada gauni, kai imi, o tada, kai žmonėms duodi. Tada gauni daugiau.

Galiu sakyti, kad man pasisekė visur. Aš savo gyvenimo kelyje sutikau daug gerų žmonių. Visur, kur buvau, stengiausi sukurti tokį pasaulį, kuriame būtų gera ir malonu dirbti ir bendrauti.

Jums teko pajusti daug valstybinių pertvarkų vėjų. Kaip vertinate šiuolaikinę Lietuvos kultūrinę ir tautinę identitetą?

Mes buvome vienoje sąjungoje, dabar esame kitoje. Europos Sąjunga atrodo kaip identitetų suma, bet, manau, kad ta suma truputį ištirpina tą identitetą... Tai sudėtingas klausimas. Visuomenės procesai, kurie dabar vyksta, kai masiškai iš Lietuvos išvažiuoja jaunimas, man atrodo, mums nepadės. Nors aš jaunimą suprantu, bet situacija tikrai komplikuota. Matome, ką davė šie dvidešimt metų. Niekas šiandien negaili kritikos, bet gerų pavyzdžių – maža. Nors pats geriausias pavyzdys – atgauta Laisvė.

Mes sprendėme patys, ko mes norime, nusprendėme, kad norime būti NATO, Europos Sąjungos nariais. Vadinasi, mes pasiekėme tai, ko norėjome. Tai yra labai gerai. Tačiau tuo viskas nesibaigė.

Identiteto išsaugojimui svarbiausia kalba ir kultūra, o tai, manau, lietuviai sugebės išsaugoti. Štai užsieniečiai atvažiuoja mokytis mūsų kalbos, ieškoti pačios seniausios archajiškosios kalbos šaknų.

Jūsų pomėgis – filatelija...

Kiekvienas pomėgius suranda savo keičiais. Kas yra pašto ženklas? Pirmiausia priemonė sumokėti laiško siuntimo išlaidas. Tačiau pašto ženklas – kiek nuvalkiota ši frazė būtų – yra šalies vizitinė kortelė. Taip yra iš tikrųjų. Pašto ženkluose atsispindi visas šalies gyvenimas – gamta, paveldas, kultūra, politiniai, istoriniai įvykiai. Šis pomėgis praplečia žmogaus akiratį, lavina kalbą. Tai ir bendravimas su viso pasaulio kolekcininkais. Filateliją atradau būdamas trylikos metų. Mama duodavo pusryčiams rublį, o aš nusipirkdavau pašto ženkliuką. Mama, suprasdama šį mano pomėgį, dažnai paremdavo mane pinigais. Tikiuosi, kad jai už tai savo gyvenimu atsilyginau.

Kolekcionavimas – tema, kuria galiu kalbėti labai daug, tai atskiros istorijos.

O kiek pašto ženklų turite sukaupę?

Taip negalima klausti. Kiekis čia neturi jokios reikšmės. Kartais vienas ženklas gali būti vertingesnis už visą tavo ženkliukų spintą. Kolekcionavimas įdomus ir tuo, kad niekada visko nesurinksi. Gali stengtis pasiekti tam tikrą tikslą, bet visų pašto ženklų niekada ne-

turėsi. Anglijos karalienės galimybės yra didesnės negu bet kurio iš mūsų, tačiau ir ji visų ženklų neturi.

Pradėjau rinkti pašto ženklus, kurie susiję su Lietuva, buvusiomis Tarybų Sąjungos šalimis bei Lenki-

„...Aš turiu tokią gyvenimo formulę – ne tada gauni, kai imi, o tada, kai žmonėms duodi. Tada gauni daugiau...“

ja. Paskui susidomėjau menu. Taigi su menu buvo susijusi Prancūzija. Paskui po stažuotės Italijoje susidomė-

jau Italijos, Vatikano, San Marino pašto ženklais. Tai yra įdomi veikla, turiu ką veikti išėjęs į pensiją...

Išėjimas į pensiją Jums nebuvo, kiek suprantu, skausmingas?

Ne. Tik norėčiau pasakyti, kad institucijose reikia išlaikyti vienodą jaunų ir patyrusių žmonių santykį. Šalia patyrusių žmonių, kurie galėtų perteikti savo patyrimą, jaunieji specialistai galėtų augti ir tobulėti ženkliai geriau ir greičiau.

Ko Jūs, kaip pirmosios mūsų universiteto kartos atstovas, galėtumėte palinkėti dabartiniams VGTU studentams?

Norėčiau palinkėti didelės atsakomybės, darbštumo ir savarankiškumo. Be šito sunku.

Alekso Jauniaus nuotraukos

SA

VGTU mokslininkai

Vienas iš perspektyvių ir produktyvių VGTU Elektronikos fakulteto Elektroninių sistemų katedros dėstančių mokslininkų docentas daktaras Andrius Ušinskas, besidomintis kompiuterinės regos ir medicinoje taikomo vaizdų apdorojimo tyrimais.

Prieš porą metų vadovavo tarptautiniam projektui, kurio tyrimai buvo susiję su žmogaus galvos kraujagyslių aneurizmos angiogramose matomų vaizdų analize. Prieš tai buvo ir kitas tarptautinis projektas, kurio objektas – žmogaus galvos smegenų išeminio insulto kompiuterinių tomogramų tyrimai. Dabar mokslininkas susidomėjo akies vyzdžio vaizdų tyrimais. Šiame visame pasaulyje pripažintame *Microsoft* surengtame technologinių idėjų konkurse Andriaus Ušinsko vadovaujami studentai pateko į antrąjį *Imagine Cup* etapą.

Apie mokslinių interesų sritį.

Mano interesų sritis yra vaizdų analizė, apdorojimas ir atpažinimas. Dirbu su medicinoje ir pramonėje taikomais skaitmeniniais vaizdais. Su magistrantais, kurie vėliau tapo doktorantais, susibūrėme į Vaizdų atpažinimo grupę. Vykdome tarptautinius mokslo projektus ir užsakomuosius mokslo darbus. Esame sėkmingai užbaigę du Europos tyrimų, plėtros ir bendradarbiavimo programos *Eureka* projektus, vykdėme kelis verslo įmonių užsakomuosius darbus.

Tikimės, kad vaizdų analizė ir apdorojimas yra modernios technologijos, kurios Lietuvoje anksčiau ar vėliau bus labai svarbios. Juk esame apsupti įvairiausiais vaizdų gavimo įrenginiais, pradedant apsaugos kameromis, internetinėmis kameromis, kameromis mobiliuosiuose telefonuose ir baigiant diagnostikos centruose įrengtais kompiuteriniais tomografais ir magnetinio rezonanso tomografais. Gausybė vaizdinės informacijos yra apdorojama ir interpretuojama. Išaugus asmeninių kompiuterių ir mobiliųjų telefonų našumui, atsirado dar daugiau galimybių kurti įvairius vaizdą analizuojančius įrankius. Štai radiologas tomografu gauna paciento vidaus organų vaizdus, o programa automatiškai diagnozuoja ligą, apskaičiuoja anomalijos parametrus, tarkime, galvoje susiaurėjusios kraujagyslės skersmenį. Kitas pavyzdys – mobilieji telefonai, kurių našumas greitai viršys trejų metų senumo nešiojamųjų kompiuterių našumą. Pavyzdžiui, moksleivis pro savo mobiliąjį telefoną žiūri į Elektronikos fakulteto pastatą, o telefone esanti programa šalia pastato vaizdo rašo duomenis apie fakulteto istoriją, studijų programas, atvirų durų dienų datas ir pan. Įsivaizduokime, kaip reikės gyventi ateityje, kai telefonuose bus įdiegtos veidų atpažinimo programos: nukreipti telefoną į nepažįstamąjį ir gauti iš įvairių socialinių tinklų informaciją apie jį: vardas, pavardė, gimimo metai, darbovietė, draugai, bendri draugai ir pan.

Akies vyzdžio tyrimai.**Nuo medicinos iki psichologijos.**

Bendradarbiaudami su VGTU Internetinių ir intelektualiųjų technologijų institutu, kuriame sistemą, kuri analizuoja akies vyzdžio išsiplėtimą. Yra žinoma, kad vyzdys keičia savo skersmenį žmogui supykus ar išsigandus

ir t. t. Vyzdžio srities padidėjimas yra nekontroliuojamas žmogaus atsakas į stimulą. Ir toks savęs „nekontroliavimas“ yra labai patogus stengiantis suprasti, ką žmogus iš tikrųjų jaučia, o ne ką jis nori parodyti. Šie tyrimai – galimybė techniškai įvertinti žmogaus emocijas, būseną. Vyzdžio srities analizė gali būti taikoma melo detektoriuje, stebėti savo ar varžovo savijautą. Šiuo metu man tai yra nauja mokslinių tyrimų sritis.

Kūrybiniai klausimai.

Sunku pasakyti, kas geriau būtų – kad Lietuva kurtų ar gamintų. Bent jau gamtai geriau, kad negaminėtų, o tik kurtų. Kiekviena kūryba prasideda nuo idėjų. Jų įgyvendinimui reikia investuotojo, gamintojo ir pardavėjo. Tačiau išgryninus idėją, vargu, ar man pavyktų nuvažiuoti į *Siemens* bendrovę ir tą idėją pristatyti. Geriausia atveju man pasakys, kad susisieks su manimi vėliau. Įsivaizduoju, kad šioje bendradarbiavimo grandinėje reikalingas tarpininkas valstybiniu mastu, kuris sudarytų sąlygas, kad mes, mokslininkai, su verslo atstovais galėtume dalykiškai kalbėtis tarptautiniu lygmeniu.

Man, kaip mokslininkui, dažnai kyla filosofinių klausimų: ar aš darau tikrai tai, ką reikia daryti, ar tai tikrai reikia daryti, jeigu aš to negaliu parduoti. Jeigu sukuriu kad ir labai originalų kūrinį, o jo negaliu parduoti, vadinasi, jis nėra reikalingas. O gal aš nemoku ir man nepriklauso pardavinėti? O gal tam kūrinui tiesiog dar neatėjo laikas? Kita vertus, gimsta teiginys – reikalinga viskas, ką gali parduoti. Tada kyla mintis, kad gal universitetai eina visai ne į tą pusę. Tiesą sakant, jeigu universitetai pradės taikytis prie rinkos poreikių, tai jau nebus universitetai, nes universitetai gyvuoja ne vieną šimtą metų, o rinka griūna greitai. Kas kam turi teikti sąlygas – universitetai rinkai ar rinka universitetams?

Kyla daugybė egzistencinių klausimų. Vis dažniau man, kaip subrendusiam mokslininkui, norisi atsisukti ir pažiūrėti atgal: o ką aš padariau per savo „mokslinę jaunystę“ ir ką tai davė. Mes rengėme disertacijas, publikavome mokslinius straipsnius, gavome finansavimą, laimėjome tarptautinius projektus, dirbome užsakomuosius darbus. Viena vertus, tai buvo pakankamai solidūs darbai, bet, kita vertus, nežinau, ar tai buvo prasmingiausia. Kyla

A man with short brown hair, wearing a dark suit, white shirt, and patterned tie, stands in a modern office hallway. He is looking towards the camera with a slight smile. His arms are crossed. In the background, there are glass walls and several circular pendant lights hanging from the ceiling. Another person is visible in the background, looking away from the camera.

MANE STEBINA, KOKS TRAPUS PASAULIS IR JO GROŽIO SAMPRATA

Sėkminga ir jau daug vaisių davusi mokslininko karjera primena „džiazą“, kuriame telpa daugelis gyvenimo akordų. Į elektroninių sistemų tyrimus įsiterpė medicina, į mediciną – psichologija... Nuveikti darbai neatsiejami nuo būtinojo fono – darboholizmo. Andrius Ušinskas prisimena, kad buvo „įsigudrinęs“ fakultete dirbti ne tik šeštadieniais, bet ir sekmadieniais.

Šis interviu taip pat tapo „džiazu“ – dar tik ketvirtąjį dešimtmetį įpusėjęsio mokslininko apmąstymais apie mokslinius kūrybinius ieškojimus, nuveiktų darbų auditu ir šiuolaikinių gyvenimo realijų interpretacija.

klausimai, o kam to reikėjo? Aš, mokslininkas, kaip ir dailininkas, kuriu, o paskui savo darbą noriu sudeginti. Ar nors vienas iš tų diplomų, atestatų, kuriuos gavau, gali būti nupirktas? Pavyzdžiui, *General Electric* prekinis ženklas vertinamas 50 milijardų. Vadinasi, kūryba turi būti kuriamą dėl pardavimų, nes tik gautos pajamos įrodo kūrybos aktualumą ir naudą. Tačiau sutikime, kad kilnodami spyglius, visatos neįžiūrėsime, o ieškodami maisto, amžinybės nerasime.

Apie patriotiškumą.

Kodėl neišvažiavau iš Lietuvos ir nepardaviau savo žinių už ženkliai didesnę pinigų krūvą? Todėl, kad čia paukščiai čiulba lietuviškai. Jaučiau, kad ten, Vaka-

ruose, būsiu baltasis vergas. Nuo mokyklos laikų mane supo labai geri žmonės, kurie daug davė ir iš kurių pasi-sėmiau patirties. Savo įgytas žinias norėčiau perduoti čia, Lietuvoje, kitiems Lietuvos piliečiams. Sunku stebėti, kai gabūs lietuviai išvyksta gyventi svetur. Suprantama, kad daugumai aukštųjų technologijų specialistų Lietuvoje nemoka tokių atlyginimų ir nesiūlo darbo, atitinkančių jų specialybę. Kartais, vesdamas magistrantams paskaitas apie modernią elektroniką, susimąstau, kad vienas ar du ras darbą pagal savo žinias Lietuvoje, o likę 10 – Vokietijoje, Anglijoje ar Prancūzijoje... Susimąstau, kas yra tas patrio-tiškumas dabartiniais laikais šioje informacinėje visuo-menėje. Miesto mastu, valstybės, ar Sąjungos? Mokslinių tyrimų plotmėje pagrindiniai „žaidėjai“ yra trys: JAV, ES ir

Japonija. Girdėjau, kad ES į mokslinius tyrimus investuoja tris kartus mažiau nei JAV. O Japonija investuoja ženkliai daugiau negu JAV. ES irgi buvo sukurta ne iš gero gyvenimo. Manoma, kad ES valstybės atitinka JAV valstijas. Galbūt toks valstybės modelis padės sukurti materialinę gerovę Europoje. Taigi gal būti Lietuvos patriotu yra senamadiška? Kai svečiavausi Pietų Korėjoje, į mane žiūrėjo kaip į europietį. Vargu, ar mano pašnekovai korėjiečiai žinojo, kur Lietuva ir kas yra jos sostinė. Liūdna tikėti, kad Lietuva po kurio laiko ištirs pasaulio tautose. Lietuvoje gimstamas mažėja ir daug žmonių emigruoja. Sunku susitaikyti, kad išvyksta aukštos kvalifikacijos specialistai, kurie vėliau atiduoda savo gebėjimus kitų valstybių gerovei. Galbūt ateis laikas, kai dalis specialistų grįš ir įkurs čia savo verslą, naujas darbo vietas, įkurs kokio nors „milžino“ atstovybę ar tyrimų centrą. Kiek man teko būti užsienio universitetuose, mūsų jaunimas tikrai nėra blogesnis. Kai kuriose situacijose netgi pranašesnis, – net neturėdami gerų sąlygų, sugeba kurti geriau už kitus.

Apie nacionalinį prekės ženklą.

Kuriant sėkmingą elektronikos produkciją, susiduriama su trimis neišvengiamais elementais – inovacija, gamyba ir prekės ženklu. Inovatyvi įmonė, pavyzdžiui *Apple Inc.*, sukūrė ir parduoda naują planšetinį kompiuterį *iPad*, kuris didžiuliu greičiu ir milžiniškais kiekiais plinta po pasaulį. Kaip rašoma spaudoje, paklausa net viršijo pasiūlą. Parduotuvės dirbo dieną naktį, kad aptarnautų visus pirkėjus.

Sukurtas Kalifornijoje, pagamintas Kinijoje ir parduodamas su visiems puikiai žinomu prekiniu *Apple* ženklu. Tas planšetinis kompiuteris įmonei *Apple Inc.* atneša didžiules pajamas. Natūralu, kad į mažiausią pelno dalį pretenduoja gamintojas, nes jį lengviausia pakeisti. Paprastai daugiausia uždirba tie, kas kuria inovacijas arba tie, kam priklauso prekės ženklas.

Baiminamasi, kad Kinija, gamindama aukštųjų technologijų produkciją, perims tas technologijas. Pavyzdžiui, *iPad* klastotė Kinijoje pasirodė po mėnesio. Sukurta ir pagaminta Kinijoje ta klastotė nėra inovacija ir neturi žinomo prekės ženklo. Vargu, ar iš *iPad* klastotės galima užsidirbti nacionaliniu mastu.

Štai Lietuvoje užsieniečiai įkuria aukštųjų technologijų gaminius gaminančią gamyklą. Lietuviai joje dirbtų žemos kvalifikacijos darbus. Greičiausia dėl to, kad Lietuvoje pigesnė darbo jėga nei kitose Vakarų Europos valstybėse. Be menkos finansinės naudos mums būtų sudarytos prielaidos „būti šalia“ aukštųjų technologijų. Net ir sukūrę savo inovatyvius produktus bei pagaminę juos Lietuvoje, kaip tuos produktus parduosime būdami iš mažos ir pa-

sauliui nepažįstamos šalies? Kreipsimės į *IKEA*, *MARKS & SPENCER* ir kitas prekybos grandis, kuriose jau dabar galime rasti prekių su užrašu *made in Lithuania*?

Kitas pavyzdys – Suomija. Palyginti labai jauna valstybė, negalinti pasigirti naudingomis iškasenomis ir nafta. Tačiau visas pasaulis žino, kas yra *Nokia*. Lietuva taip pat neturi nei deimantų kasyklų, nei „juodojo aukso“. Regis, vienintelis mūsų šansas yra aukštosios technologijos, kurių viena šaka – elektronika. Tačiau ką mes kursime ir gaminsime, kai pasaulio rinka prisotinta, o joje žaidžiančių žaidėjų pajamos viršija Lietuvos biudžetą? Jaunam medeliui užaugti miške šalia ilgamečių medžių daug sunkiau.

Antra vertus, dabar vystomi integruoti mokslo, studijų ir verslo centrai yra puiki aplinka kurti savo inovacijas. Tokių gigantų kaip *Barclays* ar *IBM* atėjimas į Lietuvą taip pat sudarys teigiamas prielaidas: pirmiausia bus kuriamos aukštos kvalifikacijos darbo vietos, o po to rodomas pavyzdys, kaip reikia dirbti.

Apie tarptautinį *Microsoft* konkursą, kuriame VGTU studentai elektronikai pateko į antrąjį etapą.

Tai puikus pavyzdys, kai Elektronikos fakulteto studentai, parengę projekto aprašymą, laimi pirmąjį etapą tarptautiniu mastu. Manau, kad kaip tik dėl tokių studentų taip pat verta pasilikti Lietuvoje.

Įsivaizduoju, kad patirtį jaunajai kartai perduodu sudarydamas sąlygas dirbti ir neleisdamas jiems nukrypti į šalį. Bent jau kalbant apie šį konkursą. Mums teko per labai trumpą laiką parengti projekto aprašymą, o po to ir sukurtos sistemos ataskaitą. Projekte dirbo 3 studentai. Kiekvienas turėjo įvairių minčių, sprendimų. Visa tai reikėjo suderinti, sukurti veikiančią sistemą ir svarbiausia – laiku pateikti projekto ataskaitą. Nors į finalą ir nepatekome, tačiau įrodėme, kad galime dirbti komandoje ir įgijome didžiulės patirties. Sakoma, kad dvi kartu galvojančios galvos yra daugiau už tris, galvojančias atskirai. O tame konkurse dalyvavo trys protingų studentų „galvos“, kurios kartu padarė labai daug – nuo sistemos koncepcijos iki trumpametražio filmo apie sukurtos sistemos ir pagaminto prototipo bandymus.

Tikiuosi, kad kitais metais pradėsime ruošti daug anksčiau, kad, patekę į antrąjį turą, jau turėtume iš anksto paruoštą veikiančią sistemą.

Dabartinės kartos Elektronikos fakulteto studentai. Kuo jie skiriasi nuo buvusių elektronikų kartų?

Dar antikos laikais mokytojai priekaištaudavo, kad jų mokiniai nesimokė taip, kaip jie. Aš tą patį galiu patvirtinti: kuo toliau, tuo studentų žinios silpnesnės. Kartais, susitikęs su savo bičiuliais, diskutuodami apie šiuolaikines

studijas dažnai ištariame: „O mūsų laikais...“ Ir iš tikrųjų mano studijų laikai tikrai skyrėsi nuo dabartinių studijų. Manau, šiandieniai studentai kitaip studijuoja, turi kitokią motyvaciją, „atsineša“ kitokias žinias iš mokyklos.

Pavyzdžiui, klausiu per paskaitą, kas žino, kur yra Technikos biblioteka? Apie nacionalinę biblioteką net nepatogu klausti – tikrai nežinos. Savo studijų laikais turėjau net keturių bibliotekų skaitytojo bilietus. Galima sakyti, kad bibliotekose vyko atskiras gyvenimas – susitikdavau su draugais ir t. t. O dabar recenzuoju pirmosios studijų pakopos baigiamuosius darbus, kuriuose nėra nė vienos knygos – vien internetinės nuorodos. O ką bekalbėti apie laisvalaikį... Dabar tiek pagundų nesiruošti paskaitoms, laboratoriniams darbams ar egzaminui. Kompiuteriniai žaidimai, naktiniai klubai, socialinės svetainės internete, pagaliau seksualinė revoliucija. Kitos vertybės, kitas požiūris. Kažkada mane mokė gerbti spaliuko ženkliuką, pionieriaus kaklaraištį, raudoną vėliavą. O ką gerbti mokomi dabartiniai fakulteto studentai? Pavyzdžiui, ateina studentas į egzaminą su šortais. Jis turbūt nežino, kad į Šventojo Petro baziliką Vatikane taip apsirengusio jo neįleis. Bet vėlgi, ar jam tai svarbu? Taigi esu linkęs dejuoti, kad kuo toliau, tuo studentų baigiamieji darbai silpnesni ir pastangos studijuoti mažėja. Tačiau iš kita vertus, atsiranda vienas kitas studentas ar net visa grupė, kurių žingeidumas, imlumas ir kūrybiškumas atperka viską.

Dėstyimas universitete yra pedagogikos mokslas ir kartu menas. Dėstytojų, kaip specialistui, keliami dvigubi reikalavimai: išmanyti dėstomą modulį ir mokėti jį paaiškinti. Taigi reikia „priėti“ prie kiekvieno studento asmeniškai pagal jo pasaulėžiūrą. Jei anksčiau visi buvome pionieriais, tai apeliuoti buvo galima per komunistines vertybes. O dabar, kai gyvenime atsiveria tiek daug įvairių galimybių, studentai tampa individualesni. Vieni domisi muzika, kiti – ginklais, tretieji – kompiuteriniais žaidimais, ketvirtieji – kelionėmis, penktieji – sportu, šeštieji – lėktuvais, o septintieji – laivais... Kaip niekada vaizdžiai pasitvirtina posakis, kad kiekvienas žmogus – vienkartinis pasaulis. Ir pabandyk dabar į tą pasaulį patekti ir išaiškinti standartinį NASA kodą, taikomą informacijos perdavimui iš Žemės į dirbtinį palydovą... Tokia toji šiuolaikinė pedagogika.

Taigi dabartinius Elektronikos fakulteto studentus vertinu kaip įvairiapusiškas asmenybes, kurios kiekvienais metais yra vis kitokios. Kiekvienais metais su studentais atrandu vis kitokį kontaktą. Dabartiniai studentai skiriasi nuo mano kartos savo galimybėmis ir patirtimi, kuri ne visada yra teigiama. Todėl kartais kyla problemų dėl motyvacijos. Pavyzdžiui, gabus studentas iš Jordanijos pareiškė, kad savo gimtinėje geriausiu atveju jis dirbs taksisto darbą. Neseniai lietuvis studentas man pranešė, kad nutraukia

savo studijas bei baigiamojo darbo rengimą ir vyks dirbti į Angliją. Argumentai, kad liko tik keli mėnesiai iki diplomo, nebuvo išgirsti. Tai kokios to studento vertybės? Mano karta žinojo, jei pradedi, reikia baigti. Juolab, kai lieka tiek nedaug iki studijų finišo.

Būsimųjų VGTU elektronikų perspektyvos Lietuvoje.

Apie perspektyvas kalbėti nėra lengva, nes VGTU yra technikos universitetas, rengiantis konkrečios srities aukštos kvalifikacijos specialistus. O tai tiesiogiai siejasi su Lietuvos pramone, verslu ir bendrąja ekonomika. Buvo laikai, kai studentai dirbdavo jau antrame-trečiame kurse. Elektronikos specialybė yra labai paklausi ir darbą visada galima rasti. Netgi dabar, sunkmečio laikotarpiu, buvę studentai man atsako: „Kokia krizė? Dirbame iki vakaro, nespėjame.“ Paprastai klausimas skamba taip: ne dirbi ar nedirbi, bet kiek gauni. Kita vertus, studentams vis sunkiau surasti darbą per sunkmetį. Aš tuo džiaugiuosi, nes tuomet studentams lieka daugiau laisvo laiko studijoms ir mokslui. Įsivaizduokite magistrantą, kuris po sunkios darbo dienos vakare klauso paskaitų, o savaitgalį rašo magistro tezes.

Visa tai galima pasakyti ir apie bakalaurantus, kurie paprastai dirba inžinieriais, produkto vadybininkais, aptarnavimo srityje ir pan. Tačiau kalbant apie magistrantus ir doktorantus, kurie galėtų dirbti kūrybinį darbą *R&D* skyriuje, perspektyvos nėra tokios šviesios. Internetu rastume tik keletą tokio lygio darbų siūlančių bendrovių. Tačiau aš į tai žiūriu optimistiškai – jei sunkmečio laikotarpiu viešai darbą siūlo kelios įmonės, tai ekonominio pakilimo laikotarpiu tokių darbo pasiūlymų bus daug daugiau. O jei dar Lietuvoje savo tyrimų centrus įsteigs *IBM* ir kitos tokio lygio kompanijos, tai apskritai perspektyvos tik gerės.

Mano buvusių dėstytojų karta.

Paveldėta bendražmogiškoji ir specialybės išmintis.

Iš VGTU dėstytojų pasiėmiau bent dvi išmintis: darbai prasideda nuo įdirbio ir viskas, kas neužrašyta, neišlieka.

Mano buvusių dėstytojų karta buvo kitokia. Tai karo ar pokario metais gimusiųjų karta. Nepriteklus penktajame dešimtmetyje, tikėjimas šviesa ateitimi šeštajame dešimtmetyje ir svarbūs elektronikos pasiekimai septintajame dešimtmetyje suformavo darbščių, atsakingų, pareigingų ir savo darbą išmanančių specialistų kartą.

Iš esmės tai buvo karta, kuri atstatė sugriautus miestus, išstūmė badą, atvėrė kosmosą ir davė mums asmeninius kompiuterius.

Esu įsitikinęs, kad mano buvusiųjų dėstytojų karta suformavo tvirtą laiptelį, ant kurio aš ir mano kolegos dabar stovime ir kuriame savo laiptelius.

Medicininį vaizdų tyrimai. Apie buvimą savotišku medicinos gydytoju...

Tyrinédamas medicininius vaizdus, matai žmogų iš vidaus. Matomos žmogaus smegenys, kraujagyslės, širdis. Matosi, kaip apmiršta dalis smegenų dėl kraujo trūkumo arba, atvirkščiai, kraujas išsilieja į smegenis. Matosi, kad vieno žmogaus galvoje kraujagyslės yra vienaip išsidėsčiusios, o kito – kitaip. Gydytojai pasakojo, kad tik 20 procentų žmonių turi tokį kraujagyslių ratą galvoje, koks būna medicinos vadovėliuose... Viena vertus, tai prisilietimas prie gyvybės paslapties, antra vertus – tai neišvengiamas supratimas, kad žmogus yra oda, kaulai, raumenys ir t. t. Man stebint šiuos medicininius vaizdus, „susvyravo“ grožio sąvoka. Vartoju būtent šią sąvoką – „susvyravo“... Įsivaizduokime pasakiško grožio moterį, nuo kurios vyrams instinktai neleidžia atplėsti akių. O dabar virtualiai nuimkime nuo tos gražuolės veido odos sluoksnį. Pašalinkime dalį raumenų ir pusę apatinio žandikaulio. Pažiūrėkime, ar pagrindinės galvos kraujagyslės yra pakankamo storio...

Mane stebina, koks yra trapus pasaulis ir jo grožio suvokimas. Kaip mes tai priimame? Aš atrandau, kad vizualinis grožis yra sudėtingesnio grožio dalis. Sakoma, kad pasitinka pagal drabužius, o išlydi pagal protą.

Nežinau, ar tampu savotišku gydytoju. Išgydyti negalėčiau, bet nors suprantu, kas vyksta.

Apie mokslininko svajones.

Kaip mokslininkas turi svajonę sukurti geras sąlygas jauniems mokslininkams. Yra toks praeikimas – kad gyventum permainingais laikais. Ir panašu, kad taip ir yra: gyvenome vienoje sąjungoje, o dabar gyvename kitoje. Turėjome rublius, dabar atsiskaitome litais, ir dar labai norime įsivesti eurus... Labai daug nepastovumo. O mokslas yra labai gilus reikalas. Kol nusileidi iki problemos, kol ją išsprendi, po to kol pakylai ir ją aprašai, gali ir didelė gyvenimo dalis prabėgti. Pažiūrėkime, kokio amžiaus mokslininkai gauna Nobelio premijas. Iš savo patirties pamenu, kaip Vokietijoje tekdavo stabdyti darbus ir eiti vakarieniauti, nes alkis neleisdavo iš esmės svarstyti problemas... Taigi mano svajonė – jauniems mokslininkams sukurti tokią buitinę, darbinę ir psichologinę aplinką, kurioje jie, bendradarbiaudami su pasaulinio garso mokslinių tyrimų centrais, galėtų netrukdomai susitelkti į aktualios mokslinės problemos sprendimą.

Gyvenimo džiaugsmo sąvoka. Gyvenimo išmintis.

Gyvenimo džiaugsmą suprantu kaip užbaigtą darbą. Kaip gerėjimąsi užbaigtu darbu ir pasiektais rezultatais. Tai gali būti vadovaujamo studento puikiai apgintas baigiamasis darbas ar parengta 100 puslapių ataskaita, gali būti laiminga žmona ir vaikučiai. Gyvenimo džiaugsmas yra viskas, kas mane supa. Aš veikiu savo aplinką, savo gyvenimą. Aš džiaugiuosi, kai tos aplinkos viena ar kita dalis auga ir plėtojasi. Kita vertus, kad vyktų tokia pati stipri reakcija, tam džiaugsmui reikia vis didesnio stimulo. Pavyzdžiui, jei anksčiau džiaugiausi, kai mane apkabindavo vienas vaikas, tai dabar taip pat džiaugiuosi, kai apkabina abu vaikai vienu metu...

Man gyvenimo išmintis – taip nugyventi gyvenimą, kad, atėjus laikui, nebūtų gaila palikti šį pasaulį. Vieni žmonės kabinasi už gyvenimo, net lieja ašaras, kad tik dar pagyventų, o kiti – ramiai laukia mirties ir užgęsta. Patirtis, religija, neišsipildžiusios svajonės, savęs gailėjimasis ar pasiruošimas išlipti „iš traukinio“? Jeigu palaidojai savo bendraamžius ir likai svetimas jaunesnės kartos pasaulyje, kokia gyvenimo išmintis padėtų gyventi tokią būtį? Juolab, kad išlipę „iš to traukinio“, viską turėsime palikti. Taigi man gyvenimo išmintis – galimybių išnaudojimas ir savojo gyvenimo gyvenimas.

Alekso Jauniaus nuotraukos

SA

VGTU veidai

URBANISTIKOS PROFESORIAUS DARBAI SKIRIAMI SKAUSMINGŲ IŠGYVENIMŲ TOLIAMS

1990-aisiais kartu su didele 60-ies bendraminčių ekspedicija į Balchašo lagerį išvyko ir Architektūros fakulteto Urbanistikos katedros vedėjas profesorius Algis Vyšniūnas.

Edita Jučiūtė

Nuo to laiko profesorius Algis Vyšniūnas jau dvidešimt vasarų vyksta į lietuvių tremties vietas. Jakutija, Tadžikija, Kirgizija, Magadanas, Kazachstanas... Karaganda – gimtasis profesoriaus miestas, į kurį buvo likimo nublokšti tėvai – politiniai kaliniai, susipažinę tame pačiame Balchašo lageryje.

Paklaustas, kas traukia jau aštuntą kartą sugrįžti į Kazachstaną, lakoniškai atsako: netraukia, tiesiog paminklus reikėjo pastatyti.

Daug paminklų ant masinių lagerių kalinių kapaviečių pastatęs VGTU architektas, Lietuvos architektų sąjungos narys, daugelio Lietuvos geriausių architektūrinių projektų laimėtojas, Geriausio 2002 m. Vilniaus urbanistinio planavimo projekto autorius vadovavo praėjusių metų jaunimo ekspedicijai „Misija Sibiras“ Kazachstane.

Parengti urbanistiniu požiūriu garsūs ir reikšmingi projektai Birštone, Šiauliuose, įgytas urbanistinių projektų „meistro“ vardas. Architekto išsilavinimas, talentas ir laikas atiduodamas paminklų Sibiro platybėse statybai.

Stebina ne pati trėmimo vietų įamžinimo idėja, bet profesoriaus dviejų dešimtmečių atkaklumas ir ištikimybė savoms vertybėms, gebėjimas mylėti Tėvynę konkrečiais darbais.

Įamžinti lietuvių tremtinių atminimą – tam turbūt pritartų bemaž kiekvienas lietuvis, tačiau visgi tokius norus įgyvendinti trukdo realus daugelio tūkstančių kilometrų atstumas...

Jau klausime slypi savotiškas paradoksas – žmonės nesiskiria politinių kalinių ir tremtinių. Kazachstane nebuvo tremtinių – ten buvo politiniai kaliniai, kurie tapo tremtiniais tik po to, kai išėjo iš lagerių į laisvę, bet negalėjo grįžti į Lietuvą. Kazachstanas (kaip ir Magadanas) nusėtas speclageriais, todėl kai kalbama apie tremtinius Kazachstane, tiesiog gūžteli pečiais, nes matai, kad žmogus absoliučiai nieko nežino ir nesupranta, kas yra kas.

Jūs sakote, kad tremtinių atminimo įamžinimui pritartų bemaž kiekvienas lietuvis? Aš taip seniai nebemanau, nes jeigu taip būtų, tai ši problema būtų valstybinis prioritetas, o taip nėra. Pvz., netikiu, kad politinė partija „Frontas“ pritartų tokiai idėjai. Taip jau atsitiko, kad lietuvių, kalėjusių Kazachstano lageriuose atminimo įamžinimas yra privačios iniciatyvos reikalas, nes oficialūs Lietuvos valdžios atstovai atvažiavo tik į paminklų atidarymą. 2004 metais paminklų lietuviams, kentėjusiems ir žuvusiems Kazachstane, atidarymas buvo tikrai efektingas, solidus renginys, kuriame dalyvavo ir prezidento N. Nazarbejevo duktė Dariga Nazarbejeva, kaip valdančios partijos pirmininkė.

Paminklą pastatyti Kazachstane įmanoma, nes ten vietinė valdžia nesikiša į tokius reikalus, netgi padeda. Tokių

paminklų vargu ar pastatytum dabartinėje Rusijoje. Lietuvoje tokio pobūdžio paminklai statomi arba pačių tremtinių ir politinių kalinių iniciatyva, arba tokie norai yra tiesiog „paskandinami“ meninių ginčų chaose. Pvz., paminklo Lukiškių aikštėje istorija, kuri yra tikras demagogijos ir sabotažo bei pasipinigavimo pavyzdys. Tiesa, Genocido centras šefuoja paminklų statymo procesą Lietuvos partizanų apygardoms, bet tai esmės nekeičia – paminklų statymas už Lietuvos ribų yra visiškai privačios iniciatyvos reikalas.

Kaip tapote architektu, kuris kasmet ištikimais važiuoja į varginančias keliones, savo išsilavinimą ir laiką auksa paminklų tremtiniais statybai? Kiek ir kokiomis sąlygomis statėte paminklus tremtiniais?

1990 metais VU docentas F. Vaitekūnas (Steigiamojo Seimo nario Klemenso Vaitekūno sūnus) suorganizavo didžiulę ekspediciją į Kazachstaną. Ekspedicijoje dalyvavo buvę Kazachstano lagerių kaliniai ir jų vaikai. Toje ekspedicijoje teko dalyvauti ir man su savo mama, kuri tiesiog vietoje viską parodė ir paaiškino, kaip viskas buvo. Todėl mano informacija nėra iš netiesioginių šaltinių, aš tikrai žinau, kas ką reiškia. Bet esmė ne tai. Tai, kas prasidėjo kaip šeimos istorija, virto sudėtingu jausmų ir pareigos kompleksu, nes mane sukrėtė komunizmo nusikaltimų mastas. Būtent tada, t. y. 1990 metais kartu su kolegomis pastatėme 12 m metalinį kryžių toje vietoje, kur buvo palaidoti Kingyro sukilėliai. Tiek ekspedicija, tiek paminklas buvo pastatytas absoliučiai privačia iniciatyva. Tarp kitko, daug kas gali papasakoti apie antikinį Spartako sukilimą, bet visai nieko nežino apie Kingyro sukilimą 1954 metais, kuriame dalyvavo daug lietuvių.

2000 metais, vykdydami LR Kultūros ministerijos specialią programą, nuvažiavome pažiūrėti, kaip atrodo tas kryžius po 10 metų. Deja, jis buvo nugriuvęs. Dar stovint prie nugriuvusio kryžiaus atviroje stepėje kilo mintis, kaip jį atstatyti. Sugalvojau projektą, kurį derinau su Kazachstano vietine valdžia dar trejus metus. 2004 metais bendromis pastangomis atlikta Kingyro paminklo rekonstrukcija ir įvyko labai iškilmingas paminklo atidarymas. Paminklo statyba truko apie mėnesį, teko pačiam betonuoti, organizuoti darbus, nes Vidurinėje Azijoje visiškai kitokia darbo kultūra, kitas pareigos supratimas ir t. t. Atlikti šiuos darbus, be abejo, padėjo ir kiti žmonės, pvz., doc. M. Kurtinaitis iš Urbanistikos katedros, žurnalistas A. Seikalis iš Vilniaus, LR ambasada Kazachstane ir t. t. Dabar šio paminklo nuotrauka yra Džezkazgano muziejuje.

Tais pačiais 2004 metais pastatėme dar du paminklus – Spaske (kartu su skulptoriumi J. Jagėla) ir prie Balchašo lagerio (taip pat kartu su skulptoriumi J. Jagėla). Beje, tarp pastatytųjų paminklų susidaro trikampis, kurio kraštinė apie 800 km. Įsivaizduokite, kiek tais metais prisivažinėjau

po stepes, vizituodamas paminklų statybas. Be LR ambasados Kazachstane pagalbos tą padaryti būtų buvę neįmanoma.

2001 metais dviese nuvykome į Magadaną (Rusijos Tolimieji Rytai, prie Kamčiatkos), kur nelegaliai pastatėme nedidelį akmeninį paminklą prie visame pasaulyje žinomos Ernst Neizvestnyj skulptūros „Maska Skorbi“.

2005 metais vienas nuskridau į Jakutską (Jakutija, Respublika Saha), kur turėjome realizuoti skulptoriaus J. Jagėlos projektą, skirtą lietuviams, išvežtiems prie Laptevų jūros. Jeigu atsimenate, tais metais prezidentas V. Adamkus nenuvažiavo į Maskvą švęsti *Den Pobedy*. Rusijos prezidentas V. Putinas uždraudė statyti mūsų paminklą Rusijos federacijoje. Tai išėjo tik į gerą – dabar tas paminklas stovi prie Lukiškų aikštės Aukų gatvėje.

2007 m. su kolega dr. T. Butkumi, gavę finansavimą, nuvykome į Tadžikiją ir Kirgiziją, kur suradome labai daug lietuvių kapų. Todėl su kolega R. Šarapajevu parengėme paminklo lietuviams, kentėjusiems ir žuvusiems Tadžikijoje projektą ir 2008 m. dar kartą nuvykome į Tadžikiją. Suderinome projektą su visomis instancijomis. Čia labai daug padėjo LR ambasada Kazachstane, kuri atstovauja Lietuvai ir Tadžikijoje, – ambasados trečiasis sekretorius D. Kertenis netgi kartu su mumis važiavo į Vachšos slėnį, kuris yra prie pat Afganistano. Paminklui pritarė net Tadžikijos prezidentas E. Rachmonas, bet dėl sunkmečio teko neribotam laikui atidėti paminklo statymą.

Ar Kazachstane teko sutikti lietuvių – buvusių kalinių?

Pats faktas, kad ten ir dabar yra lietuvių arba lietuvių kilmės žmonių iš mišrių šeimų, nieko nebereiškia, nes daugiausia tai yra komjaunoliškų statybų šaunuoliai, atvykę pagal komsomolo kvietimą, plėšinių įsisavintojai ir jų palikuonys, yra buvusių lagerių prižiūrėtojų ir jų palikuonių, „meilės tremtinių“ ir netgi avantiūristų... Dažniausiai jie lietuviškai nebekalba, bet kažkodėl visi labai garsiai kalba apie „meilę Lietuvai“, kuri kažkodėl atsirado po to, kai Lietuva tapo ES ir NATO nare. Lietuvių, kalėjusių Kazachstano lageriuose, palikuonių yra labai nedaug ir, jie dažniausiai yra nesusiję su oficialiai registruota Lietuvių bendrija. Nesiimu spręsti, ką tai reiškia ir kokios to reiškinio priežastys, bet tai yra faktas. Kyla įtarimas, kad Lietuvių bendrija yra būdas gauti ES narės pilietybę. Gal aš klystu. Apie paskutiniaisiais metais į Kazachstaną atvykusius verslininkus arba ambasados darbuotojus nekalbu.

Neabejoju, kad Jūsų keliones lydėjo įvairūs paradoksai: graži gamta ir užžėlusios kapų „urbanistika“, daug nukentėję ir nieko nekeikiantys buvę tremtiniai... Koks paradoksas Jus labiausiai sukrėtė? Kas iš šių kelionių visgi paliko Jums giliausią įspūdį tiek gerąja, tiek blogąja to žodžio prasme?

Pernai Kazachstane buvau du kartus – su jaunimo ekspedicija „Misijsa Sibiras 2009“ ir pagal Kazachstano Respublikos ambasados Lietuvoje specialų projektą. Tai skirtingos ekspedicijos, kurių iš esmės ir skirtingi tikslai. Apie abi ekspedicijas negaliu pasakyti nieko blogo. Pirmoji ekspedicija turi geroką porciją populizmo, bet šiuo atveju tai nėra blogai. Dažnai istorija pasakojama komiksų pavidalu, o jeigu rimtai, tai keliaudamas su jaunimu, dažnai stebėdavausi, kaip jie nieko nežino apie pasipriešinimą ir tremtį.

Gamta Kazachstane tikrai įspūdinga – yra ir dykumos, ir stepės, ir kalnai. Kazachai didžiuojasi, kad jų teritorijoje palaidotas mylimas Čingischano sūnus Alaša-Chanas. Oficialūs pareigūnai tvirtina, kad ten palaidotas ir pats Čingischanas, tuo varydami į nevirtę Rusijos istorikus. Bet tai yra kita tema.

Kazachstanas – didžiulis, sparčiai tobulėjantis kraštas. Į servilizmą, nuolankumą linkusiems lietuviams reikėtų pasimokyti iš kazachų savigarbos, išdidumo. Blogo nieko negaliu pasakyti, nes nepatogumai europiečiui, nepripratusiam prie vietinės specifikos (maisto, klimato ir pan.), tai dar ne blogis.

Tremtinių atsiminimų literatūroje dažnai pasirodo mintis, kad galima atleisti viską, bet patirtų išgyvenimų niekada nepavyks ištrinti iš atminties. Kokius jausmus, emocijas patyrėte, kai prieš Jūsų akis atsivėrdavo lagerių ar tremtinių kapinių platybės? Ar atsirado retorinių klausimų?

Pagrindinis jausmas – didelės neteisybės jausmas, suvokimas, kad Kazachstane ir apskritai Sibire kentėję ir žuvę žmonės nepatyrė teisingumo. Pasiskaitykite žurnalisto R. Čekučio straipsnį „Lietuvos išdavikai ir niekšai“ ir Jūs suprasite, apie ką aš kalbu. Niekšui reikia ne atleisti, o jį įvardinti. Pagrindinis retorinis klausimas – kodėl lietuviai tokie abejingi, kai kalbama apie patį kruviausią Lietuvos istorijos etapą? Kodėl nėra rimto kokybiško paminklo kovotojams už Laisvę, bet plepama apie kažkokius pseudomeninius simbolius ir kitokius avangardinius niekalus?

Gimėte Karagandoje, tremtinio šeimoje. Kokius jausmus Jums kelia šis miestas? Ar galite Karagandą pavadinti savo gimtuoju miestu...? Kartais atrodo, kad tremtyje buvę lietuviai turi kitokį emocinį palikimą, kitokią vertybių sistemą, stipresnę Tėvynės pajutimą... Ar galėtumėte tai patvirtinti? Kokie ryšiai ir dabar sieja buvusius tremtinius ir tremtinių vaikus?

Noriu aš ar nenoriu, bet Karaganda yra mano gimtasis miestas. Kaip niekas kitas jaučiu skirtumą tarp Tėvynės ir gimtinės. Mano atveju šie du dalykai išsiskyrė, bet ypač paaštrėjo Tėvynės pajutimas. Tarp kitko, rugsėjo mėnesį Karagandos technikos universiteto Architektūros fakultete perskaičiau paskaitą. Šį universitetą baigė prezidentas N. Nazarbajevs, todėl jam skiriamas ypač didelis dėmesys. Tikrai nereikia iš aukšto į juos žiūrėti.

Tremtyje ir lageriuose buvusių lietuvių vertybių sistema tikrai kitokia, jeigu lyginame su eiliniu lietuviu, kuris tik turi lietuvišką pavardę, kalba lietuviškai, bet iš tikrųjų ilgisi sovietmečio. Tremtinių vertybių sistema tikrai skiriasi nuo tų, kurie kolaboravo arba buvo visiškai indiferentiški politinei prasme ir pan.

Tremtinių ir politinių kalinių vaikai nelabai tarpusavyje bendrauja, o įvairiose visuomeninėse organizacijose, kuriose subūrę buvę kaliniai ir tremtiniai, jaunimo yra tikrai per mažai.

Iš jaunimo ekspedicijos dalyvių „Misija Sibiras 2009“ teko girdėti, kad per visą kelionę niekas nesusipyko, nekilo jokių tarpusavio pretenzijų nei dėl gyvenimo sąlygų, nei kitų nepatogumų. Kaip Jūs vertinate su Jumis keliavusio jaunimo reakciją? Buvote ir šios ekspedicijos vadovas. Ar

nenusivylėte su Jumis keliavusia šiuolaikine jaunimo karta?

Jokiu būdu nenusivyliau komanda, su kuria praleidau 17 dienų ne pačiomis geriausiomis sąlygomis. Tikrai nebuvo jokių nesusipratimų, ginčų, pykčio. Jaunuoliai ir išsilavinę, ir, kas svarbiausia, labai pilietiški. Netgi stebino, kad visi labai muzikalūs ir turi puikų humoro jausmą. Išsiskyrėme puikiausiais draugais. Dabar jie važinėja po Lietuvos bendrojo lavinimo ir aukštąsias mokyklas ir pasakoja savo įspūdžius apie lagerius Kazachstane. Jaunimo reakcija yra normali, kaip ir visų, kurie pirmą kartą kažką sužino apie baisybes Kazachstane. Mačiau ypač rimtus ir susikaupusius veidus, kai

pagerbėme Kingyro sukilėlių atminimą prie paminklo Džezkazgane. Tada galutinai įsitikinau, kad ekspedicija pavyko ir mano viltys pasiteisino su kaupu.

Galbūt po šių kelionių Jums susiformavo naujas Jūsų gyvenimo moto? Gal turėtumėte moralą jaunajai lietuvių kartai?

Moralas turėtų būti ne jaunimui, bet tiems, kurie per 20 Nepriklausomybės metų padarė taip, kad jaunimas emigruoja iš Lietuvos, tiems, kurie atima iš jaunimo tikėjimą, kad reikia sąžiningai elgtis. Moralas turėtų būti intrigantams, sukčiams, gyvenantiems iš

Patirtys:

„Riba, skirianti gėrį nuo blogio, eina per kiekvieno žmogaus širdį. Ir kas gali dalį savo širdies sunaikinti?“

„Žmones galima valdyti tol, kol neatimi iš jų visko, ką jie turi. Viską atėmus, žmogus vėl tampa nepriklausomas – jis vėl laisvas.“

Aleksandras Solženicynas, „Archipelago Gulagas“

„...O Balchaše atėjo eilė jaudintis profesorui A. Vyšniūnui – lageryje prie šio miesto kalėjo abu jo tėvai. Architekto tėvas Vladas buvo mokytojas. Kai Lietuvą okupavo vokiečiai, į mokyklą, kurioje jis dirbo, atėjo vokiečių karininkas ir pakabino Hitlerio portretą. V. Vyšniūnas jį nukabino. Mokytojas pareiškė, kad čia ne štabas, o mokykla. Gandas apie šį poelgį pasklido plačiai...“

Feliksas Žemulis, Lietuvos žinios, 2009 10 12

kitų darbo, pseudomokslininkams, pseudomeninkams ir pan.

Matydami, kas daugiausia per Nepriklausomybės metus praleido laiko prie valdžios lovio, politiniai kaliniai juokaudami cituoja valdžios vyrus – „poka my vojevali v CK, vy atsyživalis v Sibire“ (kol mes kariavome Komunistų partijos CK, Jūs ilsėjotės Sibire).

Ar dar turite neišpildytų lūkesčių įamžinant Lietuvos tremtinių vietas? Ar dar planuojate kelionių į trėmimų ir lagerių vietas?

Taip.

„...Sustojome pasikalbėti šventoriuje, susijaudinusi močiutė papasakojo visą liūdną savo gyvenimo istoriją – nė dvidešimties nesulaukusi ji jau buvo atgabenta sunkiųjų darbų į Balchašą. To priežastis – bendravimas su partizanais. Balchašo miestas po to tapo namais visai lietuvių šeimai, nes, negalėdami grįžti į gimtinę, pas ją iš tremties atvyko mama ir sesuo. Šios mažytės katalikų bažnytėlės kunigas, berods, lenkas sakė be Petronėlės žinantis dar vieną lietuvių šeimą.

Pamačiusi mūsų ekspedicijos vadovą iš bažnyčios išeina ir ukrainietė Ksenia – ji atpažino A. Vyšniūną iš ankstesnių jo apsilankymų Balchaše ir priėjo su mumis pasikalbėti. Moteris kalėjo kartu su A. Vyšniūno mama.

„Aš visą gyvenimą ir iki šiol jaučiu sušalusią kopūstų košės skonį burnoje“, – įstrigo vienas sakinyš iš Ksenios prisiminimų...“

Rasa Lukaitytė, dienoraštis iš kelionės „Misija Sibiras‘09“

Nuotraukos Manto Palioko, VGTU AGAI studento, dalyvavusio prof. A. Vyšniūno vadovaujamoje ekspedicijoje po Kazachstaną.

Akademiniis VGTU choras „Gabija“ praėjusiais metais atšventė 45-ąjį gimtadienį. Šiomet chorui ir jo vadovei už nuosekliai puoselėtas chorinės muzikos vertybes įteikta „Aukso paukštė“. Choro atliekami muzikos kūriniai jau seniai yra tapę „gyvuoju“ universiteto aukso fondu, keliančiu nuostabą ir susižavėjimą ne vienai Lietuvos ir užsienio klausytojų kartai. „Gabijos“ vadovė Rasa Viskantaitė per tris savo darbo dešimtmečius kartu su choru atliko daug kūrinių. Choro darnai ir meistriškumui, ko gero, prireikė ne tik muzikinės klausos... Vadovavimas chorui... čia tikrų metafora „aukštasis pilotažas“.

Smalsu, kas slepiasi po moteriškai trapia „Gabijos“ vadovės išvaizda, kokia jos „gyvenimo receptūra“ įgyta ir paveldėta, perduodama jau ne vienai gabijiečių kartai.

NORĖČIAU, KAD GABIJIEČIAI VISADA IŠLAIKYTŲ TĄ, NORŠ KARTĄ PATIRTĄ, DARNOS SU KITAIŠ JAUŠMĄ

Edita Jučiūtė

Rasa, dažnai matome paradinę koncertų pusę. O kokia gabijiečių kasdienybė? Kaip pavyksta suvienyti skirtingų patirčių, studijų sričių, iš skirtingų Lietuvos regionų atvykusius studentus? Kalbama, kad „Gabijoje“ egzistuoja geležinė tvarka...

Kasdienybė – repeticijos. Muzika – jausmų menas. Juk ir besiklausant koncerto, klausytojus užvaldo tie patys arba panašūs jausmai, išgyvenimai. Taip ir dainuojant, kai pavyksta visiems taip pat darniai atlikti nors vieną frazę, užplūsta pasitenkinimo jausmas, o vyksta tai daugybę kartų kartojant ir taisant klaidas. Choras – tai nemaža sava bendruomenė su savomis taisyklėmis. Jų laikantis gera gyventi, kurti. Kažin, ar studentų kolektyve gali būti geležinė tvarka... Dabar ir gyvenime tvarkos sumažėjo, tačiau tai nereikia, kad nereikia jos siekti. Kuo daugiau tvarkos, susiklausymo, tuo geriau choras dainuoja. Viena kanadiečių filme buvo labai įtaigiai pastebėta, jog dabartiniame pasaulyje labiausiai žmonėms trūksta dviejų dalykų: TIKĖJIMO ir TVARKOS! Visiškai su tuo sutinku.

Kiekvienais metais gabijiečiai rengia naujų narių „cementuotę“, krikštynas, „dermavonę“, naujametį karnavalą, kur atsiskleidžia naujokų talentai ir jie greičiau įsilieja į kolektyvą. Kartą per radiją nugirdau frazę: „Mes turime dvi ausis ir tik vieną burną, todėl turėtume kalbėti dvigubai mažiau.“ Bet jei mažiau kalbi, gali daugiau dainuoti!

Ką, Jūsų nuomone, dainavimas chore duoda studentams – „techniukams“? Kaip bendrauja buvę ir esami gabijiečiai?

Buvę gabijiečiai mielai lankosi „Gabijos“ koncertuose, susitinka Aukštadvaryje, o labiausiai vieni kitus pažįsta per choro jubiliejus.

SA

VGTU Veidai

Įspūdingus koncertus, kaip ir studentiškas išdai-gas, dainininkai prisimena visą gyvenimą.

Estate reikli vadovė, tiesa? Ar choro vadovas turi būti reiklus?

Manau, esu reikli, nes negaliu nei gyvenime, nei muzikoje pakęsti melo. Muzikoje meluoti negalima, nes dainuojant netiksliai natas – nedera... Kompozitoriai kan-kinasi, ieškodami būties prasmės, o sulaukę Dieviškosios kibirkšties įkvėpimo, dėlioja savitą harmonijos supratimą natomis, todėl atlikėjai-inter-pretatoriai turėtų labai sąžinin-gai ir jautriai prisiliesti prie jų kūrybos. Viktoras Hugo rašė: „Žmogaus protas viską atrakina trimis raktais – skaitmeniu, rai-de, nata. Žinoti, mąstyti, svajoti. Tai apima viską.“ Deja, kol kas gyvename taip, kad nata – sva-jonės ženklas, pažįstama dar gana nedidelei daliai žmonių... Branginu šį ženklą (kaip ir kitus)

ir džiaugiuosi jį pažinusi. Tą pažinimo džiaugsmą stengiuosi perteikti savo choristams.

Choras – tarsi žaižaruojantis vitražas, kurio spal-vos turi idealiai derėti viena su kita, o dirigentui užsimojus „stebuklinga lazdele“, stiprus spalvų, garsų šviesos srautas paveiktų klausytojus. Tam reikalinga darna. Darna su sa-vim, su kitais. To siekiu. Ne visada pavyksta, slystu, nirštu, liūdžiu... Keliuosi. Vėl einu. Esu reikli sau, reikli kitiems, nes chore, kaip ir gyvenime, norint pasiekti kažko šviesaus, reikalinga tvarka ir tikėjimas tuo, ką darai.

Choras – ne elektroninis, ne mechaninis, bet gyvas instrumentas, kurio nesuderinsi, pasukiojęs derinimo rak-tą. Čia kiekvienas pats turi įdėti pastangų. Turintis stiprų balsą privalo išgirsti tylesnį, o silpnas balsiuokas turi įgauti pasitikėjimo ir drąsiai suskambėti! Muzikoje turi karaliauti Dieviška tvarka, todėl choro vadovas ir turi būti reiklus.

Jis – kaip garso režisierius – derina balsus, dinami-ką, niuansus, o koncerto metu pasinėręs muzikon dar turi žaibiškai reaguoti į pasitaikančias atlikimo staigmenas. Ta-čiau choro vadovo reiklumo nebelieka per choro šventes ir vakarėlius. Labai džiaugiuosi, jog gabijiečiai moka smagiai, kultūringai ir išradingai linksmintis.

„Gabijos“ bendruomenė, kaip ir visos kitos ben-druomenės, turi savas nerašytas taisykles... Kokių taisyklių choro vadovė prašo laikytis gabijiečių?

Punktualumas, neplepėjimas per repeticijas, jų nepraleidinėjimas. Be priežasties ir nepranešus negalima praleisti repeticijų. Deja, ne visiems pavyksta to laikytis.

Tačiau pačių choristų įsteigtos premijos „dažniausiai vėluo-jančiam“ ar „plepiausiam“ gabijiečiui, ko gero, veikia geriau už bet kokias taisykles.

Apie „savo vaikus“ turbūt galite kalbėti labai ilgai. Bet visgi... apibendrinant – kokią vietą Jūsų gyvenime uži-ma VGTU studentai – gabijiečiai?

Didžiulę reikšmę turi ir beveik visą gyvenimą už-ima. Juk dirbu jau 30 metų su gabijiečiais, vadovauju tik perpus mažiau. Prisimenu juos visus. Ir jų darbelius. Matau

„...choras – tarsi žaižaruojantis vitražas, kurio spalvos turi idealiai derėti viena su kita, o dirigentui užsimojus „stebuklinga lazdele“, stiprus spalvų, garsų šviesos srautas paveiktų klausytojus. Tam reikalinga darna. Darna su savim, su kitais. To siekiu. Ne visada pavyksta, slystu, nirštu, liūdžiu... Keliuosi. Vėl einu...“

tobulėjimą. Džiaugiuosi ir linkiu jiems kada nors pasiekti tikrų profesinių aukštumų, kurios suteiktų mūsų gyvenimui daugiau ŠVIESOS ir TIESOS. Norėčiau, kad visada išlaikytų tą, nors kartą patirtą, darnos su kitais jausmą. Svajoju, kad inžinierių, mokytojų, gydytojų, dvasininkų, bibliotekininkų, menininkų profesijos vėl taptų prestižinėmis. Gal per daug noriu? Nemanau.

Gal turite efektyvaus vadovavimo receptą?

– Turiu: viską atlikti su meile, šypsena ir maksi-maliai save atiduodant kitiems. Gaila tik, kad ne visada tai pavyksta...

Daugelis chorvedžių savo darbą įvardija kaip labai nedėkingą, reikalaujantį itin daug pastangų ir pasiaukoji-mo. Ką apie tai manote Jūs?

Taip. Itin daug pastangų, sveikatos ir pasiaukoji-mo. Kartais taip ir nepajuntu dėkingumo. Kartais labai greit padėkojama ir įvertinama, kartais reikia išlaukti. Skirtingi žmonės, skirtingas ir dėkingumas. Man maloniausia, kai matau patenkintus jaunos žmonės, švytinčias jų akis ir ži-nau, kad prie to prisidėjau.

Ar niekada per 14 darbo metų chore nebuvote pa-sakiusi sau: viskas, išeinu?

Buvau pasakiusi porą kartų, bet, matyt, tikėjimas nugalėjo. Tikiu tuo, ką darau, ir žinau, jog tai – labai reika-linga.

Su gabijiečiais per beveik tris dešimtmečius kon-certavote įvairiausiose erdvėse. Ir kamerinėje aplinkoje, ir vaikų namuose, ir sustiprinto režimo kolonijose, daugelyje

Lietuvos bažnyčių ir tarptautinėse tūkstantinėse salėse... Kuri erdvė Jums asmeniškai paliko giliausią įspūdį? Kokie klausytojai Jūsų koncertus yra priėmę šilčiausiai?

Šilčiausiai priėmė neįgalūs vaikučiai nedidelėje salytėje. Jų nuoširdumas, kai vidury dainos ištardavo: „gražu...“, neišpasakytai jaudino. Koncerto pabaigoje plojo atsistoję, prašėsi paimami ant rankų, mylavo, rodė savo

„...Svajoju, kad inžinierių, mokytojų, gydytojų, dvasininkų, bibliotekininkų, menininkų profesijos vėl taptų prestižinėmis. Gal per daug noriu? Nemanau...“

sugebėjimus. Tada tikrai visi pasijutome labai reikalingi.

Esate minėjusi, kad itin daug patirties įgijote iš savo dėstytojų ir mokytojų... Kokia ji?

Darbo su choru patirtis ateina tik bedirbant, tačiau esu labai dėkinga visiems savo mokytojams ir dėstytojams. Esu itin dėkinga fortepijono mokytojai I. Gaškaitei – kad moku groti ir suvokti įvairius kūrinius, lietuvių kalbos mokytojai – kad nebijau reikšti popieriuje minčių. Konservatorijoje (dabar LMTA) dirigavimą studijavau pas tada jauną, ką tik Peterburgo konservatoriją baigusį dėstytoją T. Šumską, kuris įdomiai mokė išraiškingų mostų bei labai svarbaus dalyko – atrasti teksto ir muzikos santykį kūrinyje. Retai kas to moko.

Vadovavimą chorui perėmėte iš šviesaus atminimo tėvelio Felikso Viskanto. Gražus tėvo ir dukters ryšys akivaizdus. Gabijiečiai netgi koncertais vis kitose Vilniaus bažnyčiose pamini buvusio vadovo gimtadienį... Kokias gyvenimo vertybes ir pamokymus paveldėjote iš savo tėvo?

Meilę muzikai, teatrui (menui apskritai), lietuvių kalbai, sąžiningumą mene ir santykiuose su žmonėmis.

Bent aš taip manau. Dar nesusgebu taip gražiai išdailinti, „išblizginti“ kiekvienos muzikinės detalės (frazės), bet stengiuosi. Negaliu pakęsti nešvaraus dainavimo ir rėkiančių chorų. Tai – iš Tėčio. Jis sakydavo vokišką frazę: „Falsch ist – Musik kaput.“ Versti

turbūt nebereikia, tačiau aš sakau, kad kiekviena „falšyva“ nata – tai paprasčiausias melas, o meluoti muzikoje nevalia. Taip pat tai reikštų: „Jei nėra nuoširdumo, nėra nė muzikos.“ Deja, šiais laikais tikrus dalykus norima padaryti netikrais, viską sumaišyti, kad galiausiai žmogus nebeat-skirtų, kur tiesa, o kur melas. O juk TIESA yra tikrai viena, tik ji nesakoma, o jaučiama.

Esate minėjusi, kad daug kūrybinių laimėjimų pasiekėte per vidinę formulę „aš negaliu padaryti – aš padarysiu“... Galbūt tai yra varomoji „Gabijos“ jėga?

Mokykloje būdavo, kad aptingdavau mokytis groti fortepijonu. Kai mano mokytoja I. Gaškaite pastebėdavo, jog pamoka po pamokos ateinu neišmokusi kūrinio ir vis

skaitau iš lapo, sakydavo: „Matau, kad apsirikau – per sunkus Tau šis kūrinys, neįveiksi, reikia keisti į lengvesnį.“ O!!! Kažkas viduje užvirdavo, staiga kūrinys imdavo „žiauriai“ patikti, išsimaldaudavau, kad tik nekeistų ir išmokdavau jį per kur kas trumpesnį laiką. Šią gudrybę mokytoja naudojo ne vieną kartą – visada pasiteisindavo. Žinojau, kad sugėbėsiu ir įrodydavau tai.

Ko gero, ši savybė padeda visur, tačiau „Gabijos“ varomoji jėga man – ŠVIESŪS, žingeidūs, gražūs, tobulėti norintys studentai, kurių žibančios akys ir degančios širdys verčia judėti į priekį. Jų skleidžiama energija ne kartą yra pagydžiusi mane.

Jūsų nuomone, kuo „Gabijos“ choras skiriasi nuo kitų akademinių chorų? Koks yra vadinamasis Jūsų vadovaujamo choro „prekės ženklas“?

Šviesa, nuoširdžiu bandymu pamilti kiekvieną, draugiškumu.

Šypsenos, žibančios akys, darnus skambesys.

Kokios muzikos klausotės laisvalaikio? Kokie Jūsų mėgiamiausi kompozitoriai ir atlikėjai? Kaip vertinate šiuolaikinę muziką?

Klausausi radijo „Klasikos“ programos ir įsitikinu, kad tikrai gerų, labai muzikalių atlikėjų pasaulyje yra ne tiek jau ir daug. Suderinti techniką su širdimi ne taip paprasta.

Dabartinė popmuzika dažnokai erzina, nors pasitaiko ir tikrų dalykų tarp daugybės šlamšto. Manau, kad čia, kaip ir visose srityse, turėtų vyrauti profesionalai. Deja, susida-

ro įspūdis, jog daugelis žmonių gyvenime taip ir nesurado savo vietos, kur darbas jiems teiktų malonumą. Todėl daug kur susiduriame su piktais, irzliais nepaslaugiais darbuotojais. Kartais televizijos ekrane pamačius daugybę norinčių bet kokiais būdais parodyti save, suvoki, jog tai – kažkoks nepilnavertiškumo kompleksas, ir džiugu tik dėl to, kad, pasirodo, muzika yra labai svarbi gyvenimo dalis ir visi nori kažkaip muzikuoti. Tačiau tik tada, kai bus atkreiptas dėmesys į muzikos mokymą mokyklose, reikalai ir televizijos ekranuose turėtų pagerėti. O, kad tai įvyktų greičiau...

Lengviau būtų atsakyti, kokius rašytojus, poetus, dailininkus, režisierius, aktorius mėgstu...

Labai mėgstu J. Brahms'ą, S. Rachmaninov'ą, E. Gryg'ą, grodama iš naujo atrandau L. van Beethoven'o sonatas... Neseniai „Youtube“ išgirdau puikų pianistą F. Gulda. Deja, jis jau miręs. E. Garanča – neįtikėtina puiki latvių dainininkė. Teko išgirsti „Metropolitan“ operos pastatymą, kuriame ji atliko Karmen rolę. Šiai solistei techninės problemos neegzistuoja. Jos balsas skamba jautriai, be priekaištų. Likau sužavėta.

Šiuolaikinę muziką, kaip ir bet kurią kitą, vertinu pagal tai, kiek joje perteikta Dieviškumo, harmonijos ar jausmų.

Kokia po 15 metų vadovavimo chorui „Gabija“ tapo jo vadovė Rasa?

Nebeįtelpanti į koncertines kelnes. O jei rimtai, tai gal šiek tiek pakantesnė...

Nuotraukos Redos Bernotaitės, VGTU Aplinkos inžinerijos fakulteto studentės, Donato Babensko ir Alekso Jauniaus

Geotechnikos katedros docentas Rimantas Mackevičius visada buvo aistringas sporto mylėtojas. Pomėgis sportui peraugo ir į sporto komentatoriaus darbą. Doc. dr. Rimantas Mackevičius garsėja kaip žodžio kišenėje neieškantis šmaikštuolis, futbolo rungtynių komentatorius.

Šis VGTU studentų mėgiamas dėstytojas jau daug metų yra aktyvus bėgimo klubo „Inžinerija“ narys, kartu su kitais klubo nariais, universiteto darbuotojais nubėgęs ne vieną šimtėlį kilometrų, dalyvavęs ne viename bėgimo maratone, ne vieną savo bėgimą paskyręs svarbiai Lietuvos istorinei sukakčiai ar datai.

Pasak dėstytojo, bėgimu jis kovoja su savo netikėjimu pasiekti nors kiek aukštesnį tikslą. Bėgimo pergalė – ne pirmoji vieta finiše, bėgimo pergalė – įveikti pačiam save.

Rimantai, kaip atradote bėgimą?

Kai pradėjau, nemaniau, kad ilgai bėgiosiu. Prieš bėgimą lankiau dziudo imtynių treniruotes, bet įvyko nelaimė – sunkią traumą gavo mūsų treneris. Kol jis gydėsi, treniruočių nebuvo. Kad neprarasčiau formos, ėmiau bėgioti. Bėgioju iki šiol ir norėčiau bėgioti dar ilgai.

Iš dziudo mokslų, laimei, gyvenime pritaikiau tik vieną veiksmą – mokėjimą kristi. Kiekvieną žiemą, paslydęs ir parkritęs ant ledo, neskubėdavau keltis, tada su dėkingumu prisimindavau savo dziudo trenerį, daugkartinį Lietuvos čempioną Jurijų Čiursiną.

Kiekvienas į bėgimą ateina kitaip. Vieni – vaikystėje, o kiti – sulaukę šešiasdešimties.

Ar tiesa, kad bėgimas – tiesiausias kelias į sveiką gyvenimą ir puikią savijautą?

Bėgimas – tai kelias. Kaip kiekvienas kelias, jis gali būti laimingas, bet gali būti ir pavojingas. Per daugiau kaip tris dešimtis bėgiojimo metų esu patyręs ir persitreniravimo pasekmių, ir traumų, ir skausmo...

Iš savo patirties žinau, kad bėgimo nereikėtų vertinti kaip vaisto ar kaip protinės galios mobilizuojančios priemonės. Noriu pasakyti, jeigu Jūs ruošiatės egzaminui

arba rašote sudėtingą mokslinį straipsnį ir pajutote nuovargį, eikite ramiai pailsėti, o ne aukitės bėgimo batelius.

Bėgimas Jums padės, kai ir be jo esate laimingas, bet norite išgyventi visą laimės ir pilnatvės spalvų spektrą. Bėgimas – kaip daina. Kai jaučiate darną ir džiaugsmą dėl to, kas vyksta aplink Jus, linksmai ir dainuojate. O jei pajuntate „ugnį kraujyje ir dinamičią batuose“ – eikite bėgioti. Niekuomet nedainuokite ir nebėgiokite, jei iš tikrųjų to nenorite.

Įvairiuose 10–12 km bėgimuose pastaraisiais metais Jūs atbėgdavote vienas iš paskutiniųjų. Ar Jums ne gėda dėl tokių rezultatų? Gal jau laikas baigti bėgioti?

Niekas nenori pralaimėti, tik reikia suprasti, kas vertintina kaip nesėkmė. Man dar neteko masiniuose bėgimuose atbėgti paskutiniam, bet tikėtina, kad tai kada nors įvyks (galbūt Vasario 16-osios bėgime Pabaiskas–Ukmergė, nes ten susirenka eikli kompanija).

Vis dėlto paskutinė vieta tame ar kitame bėgime man nebus nesėkmė. Pralaimėsiu, jei nebėgsiu ar nenubėgsiu visos distancijos. O kiekvienas masinis bėgimas, kuriame pasiekiu finišą, tampa mano pergale. Apskritai masiniuose mėgėjų bėgimuose, skirtingai negu profesionalų varžybose, iškovota vieta beveik neturi jokios reikšmės.

RIMANTAS MACKEVIČIUS: „JEI JAUČIATE „UGNĮ KRAUJYJE IR DINAMITĄ BATUOSE“ — EIKITE BĖGIOTI“

Edita Jučiūtė

Mėgėjų varžybose kovojama ne tiek su kitais bėgikais, kiek su savo neigiamomis savybėmis: tingumu, „ištižimu“, netikėjimu savo galimybėmis pasiekti aukštesnį tikslą. Bėgimas kartais panašus į kūno ir dvasios valymą nuo vidinio purvo, kurio daugiau ar mažiau yra kiekviename žmoguje.

Praėjusiais metais, Vilniaus maratono dieną, po finišo mirė 2,4 km distanciją bėgęs vyresnio amžiaus žmogus. Kaip vertinate tokius masinių bėgimų padarinius?

Tai tragedija. Mirė nuostabus žmogus Laimutis Petraitis. Aš jį gerai pažinojau. Ilgą laiką jis buvo „Inžinerijos“ klubo narys, nors ir nebuvo Vilniaus Gedimino technikos universiteto darbuotojas, vėliau perėjo į „Stajerio“ klubą. Laimutį pažinojau kaip visuomet pasitempusį ir sportišką žmogų. Atrodė jaunai ir buvo energingas, nors jau ir sulaukęs septyniasdešimties.

Kaip tai įvyko, kodėl Laimutis mirė? Gal tą dieną jam nereikėjo bėgti? Tai klausimai, į kuriuos mes neturime atsakymo. Kai žmogus stoja prie starto linijos, jis nori atbėgti sveikas ir gyvas. Deja, tai ne pima bėgiko mirtis per mano bėgimo praktiką. Maždaug prieš 10 metų nepavyko išgelbėti trisdešimtmečio bėgime aplink Žaliuosius ežerus. Nemažai gyvybių bėgimo metu arba po finišo išgelbėja „Greitosios pagalbos“ medikai.

Išvada tokia – jei Jūs norite bėgioti ilgas distancijas, atidžiai sekite savo savijautą, nueikite pas gydytoją pasitikrinti sveikatos. Patarimas: jei normaliai bėgdamas sugebate pralenkti tik nejudančius daiktus, nevaidinkite olimpinio čempiono. Bėgiokite protingai.

Ką dar galėtumėte patarti pradedantiems bėgioti?

Nepagailėkite pinigų labai geriems, brangiems bėgimo batams – jie padės išsaugoti sveikas kojas. Aš bėgiuju su Adidas sportiniais bateliais. Esu labai patenkintas. Kiti maratonų bėgikai renka tokių garsių gamintojų kaip Asics, Nike, Puma sportinius batelius.

Nebėgiokite po saulėlydžio. Nebėgiokite vos atsikėlę. Nieko nevalgykite iki bėgimo, tik gerkite. Vasarą saugokitės saulės smūgio. Per karščius iš viso geriau ilsėtis, o ne sportuoti.

Daugelis masinių bėgimų sutampa su mūsų šalies svarbiomis istorinėmis datomis, nacionalinėmis šventėmis. Kaip vertinate masinius bėgimus, kurie dedikuojami reikšmingiems Lietuvos įvykiams?

Pats ilgesnių distancijų masinis bėgimas – visuomet šventė ir visuomet šiek tiek auka. Kai mes bėgame

Sausio 13-osios arba Medininkų tragedijos metinių proga, bandome parodyti, kad gerbiame žuvusiųjų atminimą ir itin vertinga, svarbia laikome šią jų auką. Žuvę už tautos nepriklausomybę svajojo apie geresnę, sveikesnę ir laimingesnę Lietuvą ir vardan to veikė ir gyveno. Žuvusiųjų artimiesiems, giminėms labai svarbu jausti, kad brangūs jiems žmonės atidavė savo gyvybes ne veltui, kad mes, gyvieji, tęsiame jų darbus ir vertiname jų auką.

Svarbu, kad jų ryžtas padėjo iškovoti laisvę Lietuvai, ir tai, kad lietuviai galėtų gyventi laimingų žmonių šalyje. Dabar tai priklauso tik nuo mūsų pačių.

Ar gali bėgimas padėti sunkiais gyvenimo momentais?

Gali. Vienoje *Dale Carnegie* knygoje aprašomas atvejis, kai žmogus buvo pasiryžęs nusižudyti dėl jį prislėgusių gyvenimo rūpesčių. Psichoterapeutas bandė jį atkalbėti, bet veltui. Supratęs, kad jokie žodžiai nepadeda, psichoterapeutas pasakė: „Matau, jūs rimtai nusprendėte atsisveikinti su šiuo pasauliu. Gerai, tuomet padarykite tai ištis vyriškai: bėgiokite aplink savo kvartalą tol, kol krisite negyvas.“

Nusivylėlis taip ir padarė. Jis bėgiojo ilgiau nei valandą, bet vis dar buvo gyvas. Pavargęs grįžo namo ir pirmą kartą per pastaruosius mėnesius išsimiegojo. Antrą vakarą jis bėgiojo dvi valandas – po to miegojo kaip užmuštas. Jis bėgiojo ir trečią, ir ketvirtą vakarą... Ir kas vakarą jis vis mažiau galvojo apie mirtį. Po dviejų mėnesių jis užsirašė į bėgimo mėgėjų klubą, o po pusės metų jis jau norėjo gyventi amžinai... To linkiu ir visiems Jums.

Kaip Jūsų gyvenime atsirado pomėgis futbolui? Net tapote futbolo varžybų komentatoriumi?

Iš pradžių tapau rašančiu į žurnalus ir laikraščius neetatiniu futbolo (retkarčiais ir kitų sporto šakų) korespondentu. Pirmą straipsnį parašiau 1974 metų pasaulio futbolo čempionato Vakarų Vokietijoje išvakarėse. Jis buvo skirtas pasaulio čempionatų istorijos linksmesniems ir įdomesniems momentams, jį išspausdino tais laikais populiarius „Jaunimo gretų“ žurnalas. Buvau vienuoliktokas, todėl sužinojęs, kad mano straipsnis bus spausdinamas, šokinėjau iš džiaugsmo.

1978 metų pasaulio futbolo čempionato Argentinoje išvakarėse, būdamas VISI ketvirto kurso studentu,

„...jei normaliai bėgdamas sugebate pralenksti tik nejudančius daiktus, nevaidinkite olimpinio čempiono, bėgiokite protingai...“

parengiau straipsnių ciklą „Komjaunimo tiesai“ apie čempionatų istoriją „Dešimt futbolo forumų“, kuris tapo pamatu vėliau parašyti knygai „Futbolas – milijonų aistra“ (1990 metais išleista „Vyturio“ leidyklos).

Vėliau „Lietuvos ryte“ ir kituose periodiniuose leidiniuose buvo spausdintos ke-
lios dešimtys mano straipsnių, kuriuose norėjau savo susiža-

vėjimą futbolu perteikti kitiems, visų pirma vaikams ir jaunimui. Rašiau ir apie „Tour de France“ dviračių lenktynes, ledo ritulį, bėgimą, krepšinį.

Dabar, artėjant pasaulio futbolo čempionatui Pietų Afrikos Respublikoje, rengiu „Lietuvos rytui“ straipsnį iš pasaulio čempionatų praeities. Nežinau, ar jis bus išspausdintas, bet tai būtų mano pasveikinimas šiai didelei pasaulinei futbolo aistrulių šventei.

Savo futbolo rungtynių komentavimą vertinu blogiau nei straipsnius ir knygą apie futbolą. Per Lietuvos televiziją komentavau 2000 metų Europos čempionatą, 2006 metų pasaulio pirmenybes, Italijos A serijos čempionatą (2005–2006 metų sezoną). Tai buvo įdomu, bet futbolo rungtynių komentavimas – labai sudėtingas menas. Esu įsitikinęs, kad geras komentatorius turi būti pirmiausia puikus aktorius, tobulai valdyti balso intonacijas, kurti nuotaiką, turėti daug žinių apie tai, ką komentuoja, o svarbiausia – būti aukštos kultūros žmogumi. Tokie buvo rusas Nikolajus Ozerovas, gruzinas Kotė Macharadzė.

Dabar Lietuvoje yra labai daug gabių jaunų komentatorių (Kesminas, Meškonis, Nalivaika, Budraitis, Grudzinskas, Aleksandravičius), todėl galvoju, kad mano, kaip televizijos futbolo komentatoriaus, laikas gražiai ir ramiai pasibaigė... Nors ką gali žinoti, gal vėl netikėtai būsiu pakviestas. Nežinau, ar surasiu jėgų atsakyti...

Jūs tiesiog trykštate optimizmu ir humoro jausmu. Šalyje, kur lietūs lyja, tai gana retas reiškinys. Iš kur semiatės jėgų optimizmui?

Būna dienų, kai pesimizmo daugiau nei optimizmo. Vis dėlto turbūt visada labiau optimistu nei pesimistu būna žmogus, kuris kartą išvengė mirties. Kai mano Mama buvo nėščia, gydytojai jai dėl širdies ligos kategoriškai rekomendavo nutraukti nėštumą, nes, jų nuomone, gimdymas galėjo baigtis tragiškai. Galėjau būti nužudytas dar negimęs. Laimei, tuo metu garsus Kauno profesorius Kupčinskas pasakė Mamai: „Jei labai norite, gimdykite.“ Gimdymas Kauno klinikoje buvo sėkmingas. Žinodamas visa tai, kaip galiu nesidžiaugti kiekviena nauja diena?

Be to, man labai sekasi. Sutikau nuostabiausių žmonių: pirmąją mokytoją A. Triponienę, į Pagrindų ir pamatų katedrą mane pakvietusį profesorių J. Šimkų, mano

„...bėgimas kartais panašus į kūno ir dvasios valymą nuo vidinio purvo, kurio daugiau ar mažiau yra kiekviename žmoguje...“

disertacijos rengimui vadovavusį profesorių V. Sokolovičių, daug daug kitų.

Ar sutiksite, kad gerą nuotaiką turime susikurti mes patys?

Man atrodo, ne taip svarbu būti geros nuotaikos. Svarbu mylėti ir jausti, kad esi mylimas. Čia turiu galvoje meilę pačia plačiausia prasme, taip pat ir meilę gamtai.

Kas Jums yra gyvenimo laimė?

Šypsena mylimo žmogaus veide. Daina iš širdies artimų žmonių būryje. Rūkas virš upės ankstų rytą. Pušynų kvapas. Tyli malda. Lengvas jaudulys prieš bėgimo startą.

Ar turite savo svajonių distanciją, kurią ateityje norėtumėte nubėgti?

Mano svajonių distancija – 10 kilometrų Palangos pajūriu gegužės pabaigoje, kai vyksta festivalis „Sportas visiems.“ Visos kitos distancijos – lyg pasirėngimas šiam bėgimui, kuriame stengiuosi pasiekti kiek galima geresnį rezultatą. Dalyvauti šiame bėgime – tai svajonė, kuri beveik kasmet išsipildo.

Dar man labai patiko praėjusiais metais per Joninės Vingio parko stadione surengtas 3 000 metrų bėgimas per kliūtis (ir per vandens pripildytą duobę). Maniau, kad skriesiu per kliūtis, kaip koks etiopas ar kenietis, bet atsitiko kitaip... Per pirmąjį barjerą lėčiau kūlversčiais, o kitus įveikiau ne tik kojomis, bet ir rankomis... Mano viltis, kad nelabai sušlapsiu batus, šokdamas per vandens duobę, sudužo jau po pirmojo rato, kai sušlapau beveik iki kaklo. Toliau jau buvo tik linksma.

Po bėgimo pamačiau pro šalį einantį mūsų olimpinį čempioną Virgilijų Alekną. Pasisveikinau, palinkėjau laimingų startų. Jis draugiškai nusišypsojo ir pasakė: „Jums irgi laimingų startų.“ Taigi turiu stengtis.

KITOKS VGTU ABSOLVENTŲ ŽVILGSNIS

Indrė Kalinauskaitė. Praėjusių metų VGTU Fundamentinių mokslų fakulteto absolventė, studijas tęsianti Nyderlandų karalystėje. Tai ištraukos iš dienoraščio, rašomo kasdienių keilionių metu, pasak absolventės, neatitraukiant rašiklio nuo popieriaus lapo. Olandijoje ir Lietuvoje.

Laiškas įkvėpimui

Matai, kaip gaila, kai nėra tavęs šalia?
Aš negaliu kvėpuot:
Įkvėpti, o paskui iškvėpti. Spalvos ir liūdesio,
nutildyt blizgančių akių, dainuojančių nuo begalės minčių...
Aš negaliu išrėkti:
Griaustinio dundesio ir bėgančio vandens...
Ir negaliu nupiešt kalbos, kuria nesugebu šnekėt.
Jei prisimintum, tai, jog taip mane žudai!
Gal vėl sugrįžtum?!
Nebūk prakeiktas ir neprakeik manęs!
Tik Tu ir Aš ir Aš ir Tu –
Kaip du pasauliai ant besijungiančių takų.
Tik neišeik, o pabučiuok mane,
Įpūsk gyvybės...
per lūpas tiesiai į plaučius.
Ir pasilik. Kvėpuoti tyliai su manim...

Mieliausias mano

Mieliausias mano mielas,
Aš atėjau,
Ir padvelkė lietus..
Mielasis mano mielas, tik tu ir aš,
vos man užėjus,
cukruotais tapom apelsinai..
Aplinkui slankiojo daugybė dvasių ir trypė, maišė mūsų
pėdų žemę.
Bet tu, mieliausias mano mielas,
suspaudei stipriai mano delną... prisisiurbei prie mano
lūpų...
lyg sraigė, šliauždama per stiklą.

Aš taip tavęs pasiilgau, mieliausias mano..
Aš taip ir stoviu ant uolienų krašto...
sukandus stipriai stipriai lūpas...
Taip stipriai, kad atleidus, girdisi, kaip kraujas gyslomis
rusena.
Mielasis mano... tik paukščiai tupias man ant skruostų
ir tik nakties vaiduoklis glaudžiasi, kai šoku tamsoje.

Mielasis... Aš išsidraikius žiūriu į vakarus rausvus
ir negaliu mirksėti...
Kur tu? Kur tavo siluetas? Aš taip ilgai stovėsiu...
Stovėsiu ir žiūrėsiu, kol paryčiais,
mieliausias mano mielas, tu apkabinsi tyliai per pečius.

Kelionė naktį

Gyvenimo prasmė

Gyvenimo prasmė... Sakai gyvenimo prasmę?

Manau, kad jų žmogus turi begalę. Ir, tiesą pasakius, kuo daugiau, tuo geriau. Gyvenimas tik vienas, o būdų jį gyventi daug.

Juk, kai dar net nesupranti žodžio „prasmė“ prasmės, Kalėdų rytais tikslingai keliesi ir bėgi prie eglutės pasiimti dovanų, o prieš tai naktį, lygiai vidurnaktį, ilgai žiūrėjai savo šuniui į akis ir tikėjai, kad jis prabils žmogaus balsu.

Kai supranti, kad nebenori šaltą rudens dieną nešioti kepurės, nes ją dėvi tik pypliai, išleisti prasilakstyti vaikų darželio kieme, pradedi pykti ant mamos, nes ji neva visiškai nieko nebesupranta. Tada tikslingai sieki savarankiškai priimti sprendimus ir būti pasodinta prie suaugusiųjų stalo.

Bet štai vieną rytą, atsikeli jau turėdama savo iškovotą vietą prie to paties stalo – su pilna lėkšte karčios atsakomybės sriubos prieš akis. Tada aplaižai emaliuotą šaukštą ir skaudžiai nuryji seilę, nes nė velnio nebežinai, kur ta prasmė. Tačiau puikiai žinai, kur yra beprasmybė.

Nuo to ryto viskas pasikeičia, nes dabar žinai, kad šunys nekalba žmonių kalba, bet kalba savąja. Žinai, kad Kalėdų senelis myli visus pasaulio vaikus, bet jis yra tik senas lapis. Baltas žiemos stebuklas. Ir kad kepurė yra puikiasias dalykas, kai šiaurinis vėjas plauna tavo plaukus stingdančiais lietaus lašais. Tada intuityviai supranti, kad prasmių lentyną teks papuošti kažkokiais kitais daiktavardžiais. Tik dar nežinai kokiais..

Žmogau, juk taip gyvent negalima... juk taip nemyli tu savęs. Ir nejaugi tie purvai, kuriais dabar tu gyveni ir prieš kuriuos kovoji, yra gyvenimo prasmė? Nejaugi lūšna, kurią susirentei, yra prasmė? Kodėl nepamiršti, kodėl neišskrendi? Juk moki... bent jau aš tai moku... kartais... ir tu išmokei...

Žmogau, kodėl nemyli? Arba myli taip siaurai? Juk šitiek daug čia visko. Kodėl manęs prasei tu nematyt tamsos, o pats matai tik ją? Nejaugi tiek mažai užtenka tau?

Žmogau, kodėl nebūni geras? Kodėl skriaudi tą mažą padarą? Juk niekuo taip negalima.

Žmogau, kodėl tu nematai pavasario ir nekvepi medum? Kodėl nebesišypsai. Ir niekad nedainuoji? Kodėl visur juoduoji?

Ir taip eini keliu.

Ir klausinėji.

Gal tik savęs. Ir tyliai. Ir negarsiai.

Gal pati imi ir atsakai. Nes tiesa prisiglaudžia prie tavo veido.

Bet taip imi ir vieną dieną supranti, kad ta prasmė – ne vienas žodis ir ne vienas daiktas. Tai gali būti rami bossa nova tavo ausims. Arba žvaigždžių jūra sielai, kai tik trumpam pakeli akis į dangų, mindama dviračio pedalus namo. Arba tas saldus slyvačių žiedų kvapas... Arba.

Arba būti žmogum. Geru žmogum.

B&B

Interviu su Ragana

Pradžia ir pabaiga.
Daugybė snaigių, ledo šukių
Ir kaip kerėpla ropojau po žeme.
Išgyvenau, ir siela išsižiojus palaistė gilumas šaknų.
Pasijutau ir vėl gyva.
Todėl kartu su vėjo užburtais – baltais – pavasario vaikais sklandžiau virš upės
Matei? Tą vakarą, kai saulė leidosi ir aukso fėjos šoko ant vandens.
Aš praskridau ir tyliai paliečiau tave.
Taip taip – tada, kai užuodei violetinės spalvos cukruotą kvapą,
Va taip – tada, kai tau kuteno skruostą ir pagalvojai, kad bus nutūpęs vakaro verpėjas...
Aš tik nusijuokiau ir nupūčiau nuo delno tau stebuklo dulkių, **URTE**
Kad vis geriau matytum visa tai, ką aš matau.
– Apči, – tu pasakei, prisimeni?
Na va, tada nuleidau saulę dar žemiau ir fėjos pasinėrė.
Likai stovėt.
Apsisukai.
Atsigulei.
Aš užmigdžiau tave ir apgaubiau kašmyrine ramybės pasaka.
Ir saugojau, kol tu ilsėjais.
Iki ryto.
Dabar keliauk, kaip tas žmogus, o aš atskrisiu vėl.
Tada, kada žinosiu.
Tada, kada reikės.

Juodoji... iššokusiais skruostikauliais...
Kvėpuoja savo cigarečių dūmais.
Kodėl dusti... tom dulkėm!?
Kodėl girdi, kaip voras trepsi sau ant sienos ir raganiškai juokias,
kai kvaila pavasario muselė pataiko ten, kur nereikėjo?
Kodėl toliau geri iš krištolinės vyno taurės... tik ne vyną,
o rubiną. Brangiausią gėrimą ant žemės.
Kraują
Savo aukų.
Savo aukos.
Savęs.
Ar savo?
Kaip dreba tavo rankos, ar matai?
Ar jau užtemo akys tavo...?
Nors jos dar niekada nebuvo šviesios... Jos degė nerimu
ir paslaptinga baiminga liepsna...
Kuri tave nusviesdavo į šalį ir perdurdavo širdį. Ne kartą
ir ne du.
Širdį... Kuri nebeplaka daugiau. Sustojė.

Šalta tu. Kaip tas veidrodis. Ir kaip seniausias paryžietis
bohemiškoj kavinėj... su pypke tarp dantų.
Turi tik plunksną ir tušo džiuvančio stiklinę.
Galėtum grįžti, bet neturi ant ko rašyti. Ir apie ką.

MELAS! Tikras MELAS!
Atsisuk ir pažiūrėk!! Kas žiūri į tave!? Nustok bijot!
Praryk didybę savo ir nusiskink granato žiedą!
Pakilk ir skrisk kartu su blėstančiais pavasario kvapais.
Išmesk tas nuorūkas ir nusiprausk akis.

O TU, širdie, suplak. Ir plak.

Mergaitė

Indrės Kalinauskaitės nuotraukos

SA

SA

SA

SA

PIRMASIS VISI/VGTU ABSOLVENTŲ KONGRESAS

2010 m. lapkričio 6 d. 16 val.
Siemens arena
Vilnius

RENGINIO PROGRAMA:

- Oficialus renginio atidarymas
- VISI/VGTU kolektyvų „Gabija“, „Vingis“, „Palėpė“, „Šiupinys“, „Radasta“ pasirodymai
- Legendinių roko grupių „Saulės laikrodis“, „Antis“ pasirodymai bei A. Mamontovo ir grupės koncertas

DIDYSIS ABSOLVENTŲ SUSITIKIMAS, kuriame bus:

- Idėjų namai
- Mokslo kavinė
- Kontaktų jėgainė
- Paroda „VISI/VGTU kuria Lietuvą“
- Paroda „VGTU: vakar, šiandien ir rytoj“

Bilietus galėsite įsigyti „Tiketa“ kasose
arba internetiniame tinklapyje www.tiketa.lt Bilieto kaina – 50 Lt.
Renginio dalyviams dovanosime VGTU istorinę knygą bei
skaitmeninį nuotraukų albumą.

Daugiau informacijos: www.alumni.vgtu.lt

